१०९४

गुंपुन्हिया देछा

खिब्वांमुग:

खानदानी फ्वगिं

सोम्हेसिया जिलाजं

ख्वांय्‌या बिचा:

बाह बजे

सिधान: गुर्जु !

ख्याल:- विकसित कला व

च्वन्ह्या:गु सभ्यताया चि

छगूया–११५०

इलं भीत पिया च्वनी मखु, ई लिसें भी न्ह्यांये माःगु दु।
उकिं भीगु दे न्ह्यज्याकेगु कुतलय् लिधंसा बीगु
जिमिगु नं दुनुगःया इच्छा दु।

नेपाल भाषाया
लय्‌पौ

संरक्षक
चित्तधर' हृदय'

सम्पादक व प्रकाशक
हेमवज्र बज्राचार्य

सहायक सम्पादक : विष्णु चित्रकार ● व्यवस्थापक : पद्मरत्न तुलाधर

दँ १७	नेपाल सम्बत १०९४, गुंला	थ्यं ल्याः १५१

रुयालिम्ये

भजन

हे दक्षिण काली । हे भद्रकाली ।। हे महाकाली ।।।
हे स्वेतकाली । हे रक्तकाली ।। हे बनकाली ।।।
छ:पिं जक काली मखु, जिम कलाः नं खः काली
छाय् धा:सा व तसकं हे तंकाली

छ:पिं जक काली मखु, जिम कलाः नं खः काली
थः जक नय्‌त न्ह्याबलें हे वं खें काली
नय्‌त न्ह्याबलें न्ह्याबलें खें काली
भुतुली याकःचा वनाः खें काली

तजा:गु ग्वालि तयाः लाकां वं न्ह्याई
अय्‌नं वइत सकस्यां भुतुचा हे धाई
पिने धा:सा सकस्यां दः पहलमानचा धाई
छेँय् धा:सा कला:चां किमि सिक्क ख्याई

तलव वैगु जुलकि सिक्क माने याई
द्वांहे मक्वाः छिला गुलि, धन्दा जुल धाई
धेवा ल्हा:ती मला: तले तुति तिइका तई
छि मदय्‌क धौछि हे जि च्वने मखु धाई

छ:पिं जक काली मखु, जिम कलाः नं खः काली
छाय् धा:सा द्वँ द्वँ नयां नं वला क्वें काली
प्वो प्वो लाखमरि न:सां क्वें काली
ग्वो ग्वो ग्वारामरि न:सां क्वें काली
द्वँ द्वँ धारे या:सां क्वें काली
द्वँ द्वँ घिचे या:सां क्वें काली ।

[भाजु मदनकृष्ण श्रेष्ठया म्ये भाजु नगेन्द्र हाडाया लय् व खँग्वः]

खिखांमुग:

श्रीकृष्ण 'अणु'

धंकि उले न्ह्यो... ... ...

ग:··· मूगुग:··· खिखांमुग:

··· ··· ···सौखि, खिचाखि अरू मनूखि जक जायाच्वंगु न्ह्यपु··· लड्डु प्यारा व धौबजि नया: जगना स्वैच्वंगु न्ह्यपु··· गोत्तागु खिग्वाराथें छाना: नं द्वक थें व्हाताहाँगु नुग:, यक्व यक्व थज्या:गु 'नुग:' व हे ला 'खिखांमुग:'

यरियल प्रसाद–आठहजार मेघाहर्जया पावरं कुं कुलामय् च्वंगु खँत क्वंग: लायेथें त्याप्प त्याप्प लाइह्म, तर लिक्क लिक्क च्वंगु खँत धा:सा चानचुन भाराभुरु हे ताइह्म, द्वं नं खित:-गुलीनं अत्तर पाइह्म, मि थें पुगु व न थें छा:गु खँतय्‌त नं नाइसे, चतक्क, हिसिचा दयेक सम्पादन याइह्म, छह्म धुरंधुरह्म सम्पादक···

ह्मितादी – **गणेश सायमि**

भोलम कुमार–द्वं नं खित:गुनिसें कया: सगर-माथाया च्वकाय् थ्यंकं उत्ति हे ग्यंक विकाश व उन्नतिया राग हालेफुह्म, समाचार पौ हे मस्वसें निर्मल व्रनाथें व्रवार्रर समाचार ब्रीफुह्म, स्यना व्रंगलं थें अरू स्टेरो टेपरिकर्डथें संगु बापु हे मपाक्क यरियलं कुतुव:गु खँ माय्‌कय् प्वंके-फुह्म, छह्म नामूदह्म न्यूजरिडर···

ह्मितादी – **केशब सायमि**

मेट्रोलोजिष्ट –द्य:सां दंसां मौसमय् चुलुंम्म दुना-च्वनीह्म, मौकाय् मौकाय् न्ह्याब्लें छुँ दा:थें निथ्‌ुक्क वां दाइह्म, फकं व सकि जक सैगु चाय् नं परिवल व कुरील हे पी मा:ह्म, छह्म वाफय्‌या विशेषज्ञ··· ··· ··· ··· ···

ह्मितादी – **भूवन सायमि**

मुनास:या निकोगु ख्याल:या धेँ धेँ बल्ला: कासाय् सायमि प्रकाशन थँहिति त्वा:या ध्याचुं जा:गु छग: सांस्कृतिक 'मुग:' ··· 'खिखांमुग: ···' 'खिखांमुग: ···।'

धंकि बुलुहुँ चाली··· ··· ···

··· ··· ···दबूयात बंसि रेडियो स्टुडियोथें च्वंक निकू थला तै । अंग: लिक्वय् च्वंगु कुंचाय् टेबुलय् तुति व मेचय् ह्म मछिक दिका: समाचार पौ स्वस्वं वाका: तैच्वंह्म सम्पादकया छ्‌चनय् च्वंगु तिंस्वा:गु आङसा च्वकाय् घाना: च्वंगु छत्रया फिरिफिरिचां यरियलया ज्या यानाच्वनि । जवपाखे कुंचाय् भचा सीलाका: ब:चाग्व:गु टेबुलय् च्वंगु माइकय् समाचार प्वंका च्वनी···।

भोलम –(धंकि चाल वं च्वनीबलय्) समाचार पूवने न्ह्यो थौंया मुख्य मुख्य समाचार छक: लिसाकया: न्यना

दिसँ ! (क्वासुलना:लि) ··· जगत संसारया श्रष्टा व्वी अन्नदाता कैलाशपति बंमशंकर पशुपतिमा:द्यो थ: मचाखाचा गंछि सकलें ससलय् बिज्यात ! वस्पोलयात वस्पोलया ससलय् वस्पोलया हे बाँहां माननिय शिवभक्त द्वंजु श्रद्धा व भक्ति तया: हर्षोउल्लासं लसकुस याना दिल ! वस्पोल बाथरूम बिज्याकिगु, वस्पोलं भपा बिज्याकिगु, वस्पोलं दर्शन बिया बिज्याकिगु वस्पोल सुकुला याना बिज्याकिगु थज्या:गु अमुल्य रत्नत वस्पोलया सकल भक्तगणतयूत प्रशस्तं थयेमा धैगु हेतुं प्रसाद इनेगु ज्या छ्गू उच्चस्तरिय समिति भाला का:गु दु !

(मौसमया खँ पती मदुगुलि भचा अकमकेजुया:)

थ्व ··· रद्दिगु ··· नेपा: ख: (माइक-स्याइ, समाचार पती दाया: भचा सम्पादकया लिक्क वना:) मौसम ! ··· ···वा वै धाये लाकि वा वैमखु धाये ?

यरियल – (छुं हे मखुथें) वैमखु धै छ्व !

भोलम – (भचा शसंकितं) रिपोर्टय् गथे दु?

यरियल – (ग्यायेम्वा: धैथें, अ:पुकंतु) सुम्क वैमखु धैछ्वले !

भोलम – (ई छक: घुत्का:) ह्मा: बा जिला वा वै धाये नं ग्या: वा वैमखु धाये नं ग्या: ।

यरियल – (घरी छक: छक:, माइकय् छक: छक: स्वया: ई वन धैथें दनावया: माइक पाखे भचा भोलमकुमारयात न्ह्यचिका:) वैमखु धासेंलि वैमखु धैछ्वले !

भोलम – (करं हे माइक चायेकी) थौंया मौसम ··· (धायेफै मखु) (माइक स्यानालि) ह्मा: बा जिला !

यरियल – (तमं) सय् बि कपुत ! (फुर्ति माइक चाय्का:) थौंया मौसम – थौं अधिराज्य भरय् मौसम सफा ज्वी । आ: नकतिनिया वायुया तापक्रम – अधिकतम तापक्रम मि डिग्रि सेन्टीग्रेड न्यूनतम तापक्रम च्वापु डिग्रि सेन्टीग्रेड ।

भोलम – (धै वं लिसे छ्यनय् मलखं कै थें ग्याग्यां छखे लिना च्वनी)

यरियल – (छाति तफा: याना:) उलि हे धायेग्या:

भोलम – ख:, वा व:साले !

यरियल – वसा वलका ! व्वीत छु ?

भोलम – मखुगु मखुगु धालधका: बरेछुइबलय् आङसा स्वात्त लिकाइथें, व्वीगु जागिर नं स्वात्त लिका:साले ?

यरियल – क्याऽ··· ···! ख:गु हे व्वीसं गबले धै च्वनागु दु (समाचार पौ काइ) थ्व फुक्क छु (दाइ) ख:गुलाले (वांछ्वइ)

भोलम – (छ्याल ब्यालगु समाचार पौत मुना: छाती हुहुं) अय्नंका गथे धा धाल गथे च्वया तल, अथे हे सुम्क ··· (माइके क्यनी)

यरियल – (आक्सय् छक: मिखा ब्वया:लि) सुपाँय् छकू दुगु मखु । आकाश

यच्चुसे च्वंनि । वै मखु गनं वा वइ। जाबा जिमि कला:या मिखां वा वयेकेतला प्यन्हु प्यन्हु ख्वालय् सुपाँय् वयेकेमा: धासेंलि, अपा:य् धंगु आकासय् सुपाँय् मदयेकं वा वइला व्हान्तां ।

भोलम – (न्हिलेथें याना: आकसय् स्वस्वं ख्वा: स्यंका:) अय् हुकनला सुपाँय् दु खनी स्व: । उखे पाखे धात्थें वा वल लाकि छु ? (याने स्वइ) ।

यरियल – (लिक्क वना: स्वया:लि) व:सा वलका वैगु मवैमखु, मवैगु वैमखु !

आखलं – पल्पसा थी नन्या:स: तायेदै, फय्व: स: तस्स: जूलिसे निम्हं कय्कुना: भ्वखाय् ब्वैबलय् आपत जूपिंथें निम्हं छक: घय्पुइ ! न कन तस्कं न्याइ (निम्हं थ:थ:गु टेबुलया त:लय् सू वनी)

आखालं – सम्पादकजी ! सम्पादकजी !!

यरियल – (टेबुलं छ्यों भचा ल्व्हना:) सु व:गु थें स्व:हुँ छक: !

भोलम – (छ्यों ल्व्हना:) डार्साहेबथें च्वं ! (कन टेबुल त:लय् कय्कुना:) ह्या: बा: जिला !

यरियल – ग्याफरय्ला एक नम्वर ! (खापा चाय्क: वनी) गय् छि स्टूडियोलय् थ्यंक ? सु छि ?

मेट्रोलोजिष्ट – (निथ्‌ुक्क वांदाया: चिकुं थुरुथुरु खाखां) मेट्रोलोजिष्टका, मेट्रो-लोजिष्ट !

भोलम – अय् ! वाफय् स्वैह्म मेट्रोलोजिष्ट ला ?

मेट्रोलोजिष्ट – अल्छु ? ··· (यरियल व भोलम निम्हं निखे मे वान्याना: फस्वइ) 'मौसम सफा ज्वी !', मेट्रोलोजिष्ट जिपिं । छिमि मौसम सफा जुइ धा: जुइगुका मखुला ?

यरियल – छिकपिनिगु रिपोर्ट हे इलय् मथ्यं-सेंलि ।

मेट्रोलोजिष्ट – रिपोर्ट इलय् मथ्यं ! ··· मथ्यं तले पिया च्वने मा:का (ख्याच्व: बिया:) डार्साब ग्व, छिमि डार्साब ग्व: ? (स्वारामारां पिथ्यनी)

भोलम – खतम ! ··· ··· खतमका ! ख हे खतमका !! वाफय् स्वैह्म हे वां दा:गुका ! मेट्रोलोजिष्ट हे वां दा:गुका ! जागिर खतम ! खतमका जागिर ! ख हे खतमका ख हे ख हे

यरियल – खतम सा खतमका ! ग्व: स: वंगु जागिर थ्व ? याइगु फुक्कं अ:ख: अ:ख:! क्विन्यान्हु क्याजुयल बिदाय् क्विन्यान्हु तना: स्वीन्हु खाके मालं कन घटेयाना: खुन्हुका !

भोलम – ख:नि ··· मचिकं कायेत छन्हु माल, चिनी कायेत छन्हु, नय्चिकं कायेत छन्हु माल ! आ: लच्छिया स्वन्हु स्वन्हु लाइनय् च्वने मा:बले, दच्छिया स्वीखुन्हु लाइन च्वने माल ! अज्ज छं खुन्हु मगाक्क धाल: !

यरियल – अल्छु ? थ्व जागिरला, जिं स्वला न्ह्यो हे गणेद्योयात फ्यानातय् धुनका !

(मेट्रोलोजिष्ट दुहां वइ)

मेट्रोलोजिष्ट – ग्व, छिमि डार्साहेब ! थ्व थ्व थ्व थ्व खँ च्वय् मथ्यंकुसे तोती धका:ला जिं !

यरियल – का छिगु ! च्वय् थ्यंकादिसँ खी थ्यंका दिसँ ! छिगु खँ नरकया नरकयूतुंका !

भोलम – ख:नि छिगु ! आ: च्वय् थ्यंकूसां नरकय् खी थ्यंकूसां नरकय् !

मेट्रोलोजिष्ट – नरक सरक मस्यू जिं । नव:गु खँल्हाना च्वनी !

यरियल – आ: छुले ? अत्तर बास व:गु खँल्हाये माललाले ?

मेट्रोलोजिष्ट – ल्हाई अत्तर बास व:गु खँ मौसम-यागु खँ ल्हा मौसमयागु !

यरियल – जावा मौसमचिगु खँ ! (ल्हा: ज्या ज्यां) थथाय् ग्व:गु भोगत्याया खँल्हायेला ? थथाय् पुगु केरायागु खँ ल्हायेला ? कि थथाय् ग्व:गु आमा:सिया खँ ल्हाये !

भोलम – ख:छि वयक: जातं हे ज्यापु ! फलफुलया खँ ल्हाना: फैमखु छि !

मेट्रोलोजिष्ट – अथे जुया:ला मज्यूगु ज्यापु यरियल प्रसाद सम्पादक, स:सूह्म भोलम कुमार न्यूजरिडर । सा: क्वबिया: बुँ ज्या:सा जकं जीका छि ।

यरियल – मौसम सफामजूगु खँ ल्हाना च्वनी । छुल्या: मुल्या: पश्च ! छुल्या प्वल्या प्रधान पश्च ज्वी दसेंलि छि धाल धका: जिं बुँज्या: वनीला ?

भोलम – ख:नि छिगु, फुक्क थासय् थासय् ला:साला मौसम सफा जुइ धायेवले वा हे वैमखुनि ! आ: मेट्रोलोजिष्ट छिकपिं न्ह्याग्गु धा:सां अ:ख: मौसम सफा जुइ धा:सा ञवाम ञवाम वा वैगु, वा वै धा:सा तन्न निभा: त्वैगु ! उकिं छि नं ख:गु थासय् मलाथें च्वं बा मेट्रोलोजिष्ट जी !

मेट्रोलोजिष्ट – (वास्या वास्या यायां) वला जिमि व व्हिदर राइदर भचा स्यों बलेकाऽ मेबलय्ला … ! (थ्वीके थें) हानं छिगु छता खँ – थौं कन्हे संसारय् गनं हे मौसम मिले मजू । पूर्वं पश्चिम व्हाररर वयेमा:गु फय्, पश्चिमं पूर्वय् ख्वाररर वना च्वन, मनसन धैगुला समुन्द्रं पहादय् वैगु मखुला छि (निह्यस्यां छ्यों क्वाइ) ह: आ: व हे मनसुन पहादं समुद्रय् वना च्वनका छि । अले गनं मिले ज्वी जिमिगु रिपोर्ट ।

भोलम – ये: अथेला छि !

मेट्रोलोजिष्ट – अल्छु ! थ्व फुक्क सिल मखला छि ! तत: धंपि नेतातेगु थथाय् स:गु भाषण, थथाय् हाक:गु बक्तव्य, मधुरवाणी, अकाशवाणी, भविष्य-वाणी आदि आदिं याना: अथे मौसम गोल्माल जूगुका छि !

यरियल – निराधारगु खँल्हानाच्वनी–भाषण, बक्तब्य, मधुरवाणी, आकाशवाणी, भविष्यवाणीतसें गय् मौसम ग्वल-माल याइ ?

मेट्रोलोजिष्ट – का न्यँ; यरियल मिलय्याना: न्यं, नेतातेगु थथाय्स:गु भाषणं सर्ग: थ्वया: सुपाँय् हे थर्के ज्वी, अले

कंसःप्यन्हुं तिनि वयेमाःगु वा नं तुरुन्त वै । हाकनं मधुरवाणी, आकाशवाणी, भविष्यवाणी तसेंला क्रन यर प्रेसर हे उथल पुथल याना बी ! अले … …

यरियल – अय्साला खै ! (धुक्क ज्वी)

भोलम – सिल सिल अय्सा क्रीनं भचा चीसलं समाचार बीमालीला ! (ख्वाःज्यानाः)

यरियल : ज्यूनि ! वजा जिं छन्त भचा कन्ट्रोल याना बीका ! (न्हाय्पं नीके भाय् याइ)

भोलम – हस् ! (बिन्ति यानाः वास्याक्क न्हिलाः)

मेट्रोलोजिष्ट – हानं सी हे मखु छि ! शान्ति शान्ति धाधां खराचा कुप्लुक्क नुनींपि डलर, पौण्ड, मार्क, फ्राय्ङ्कतसेंनं सिक्क हे मौसम ग्वलमाल याना च्वंगु दु ।

यरियल – गय् गय् ? आमजा जिगु यरियलं हे भेतय्मजूगु खँ ल्हात नि छि ।

मेट्रोलोजिष्ट – आः आम अप्चाहाकःगु यरियल तयां गनं भेटे जुइ इमिगु खँ !

भोलम – (च्वाक्क) विश्वया समाचारय् नं मदुनि आम खँला ।

मेट्रोलोजिष्ट – (हिचाया) मखंक मसीक याइगु खँ नं विश्वया समाचारय् दैला । गय् न्यूजरिडर जुयाः थज्याःगु गुह्य खँ नं मथूला ?

भोमल – खः खः आम खँजा !

मेट्रोलोजिष्ट – हः मखंक प्रशान्त महासागरय् डलर ध्वांग म्वीकिगु, गनं पाउण्ड म्वीकूसा गनं मार्क म्वीकिगु, गनं भा. रु. म्वीकूसा गनं फ्राङ्क म्वीकिगु !

यरियल – अथे म्वीकिगुलिला क्री नं सुपुलुक्क खें थ्वय्येकाः द्वांग म्वीकेगु धैगु !

मेट्रोलोजिष्ट – खें मुइकेगु (ख्वाः स्यंका) गय् खें म्वीकेगु !

यरियल – न्ह्यागुं देशया चा स्वयाः ज्या यायेमा । क्रीगु चा हे फकं व सकि जक सैगुसा, परिवल, कुरिवल, पिनां जीला !

मेट्रोलोजिष्ट – छंगु खँला बदलि जुइबलेथेंका प्रस्त सफा हे मजू ।

भोलम – गय् गय् !

यरियल – आः सुंक ग्वंगः छह्म व माखा छह्म लहिना स्वःसा गाःगु जाबा मौसम, थथाय् धंगु व्हिदर राइदर तयाः स्वै च्वनेमाः ।

मेट्रोलोजिष्ट – (क्रन ख्वाःज्याना) ग्वंगः व माखा लहिनाः मौसम स्वयेगु (?) (भोलम नाप ख्वाः ल्वाइ)

भोलम – गय् गय् आम्जा मुख्य मुख्यगु समाचारथें च्वं ।

यरियल – आः गय् आः ! ग्वंगः 'कुकुल्यांकू' धकाः हाःसा मौसम सफा ज्वी । माखा 'घुकुरुकुक' 'घुकुरुकुक' धकाः हाःसा क्वाम क्वाम वा वै !

मेट्रोलोजिष्ट – (भचा जिल्ल ज्वी, मनय् खँ लुया वैकथं) अँ अले ग्वंगः व माखा लैला मजनुथें लभय् मस्त फसय् जुयाः 'कुकुल्याँकू' नं 'घुकुरुकुक' नं महाःसाले? (भोलमयात फुर्तिं स्वै)

यरियल – (अपुक हे धाइ) वा नं वैमखु, निभाः नं त्वैमखु, न्हिच्छि बदलि जुया च्वनीका !

मेट्रोलोजिष्ट – (भोलमयात छकः व यरियलयात छकः पाःलाक्क स्वयाःलि ख्वाः ज्याइ) अले ह्यानं माखा व ग्वंगः निम्हेसिया हिन्दुस्थान व पाकिस्थान थें ल्वापु जुयाः 'कुकुल्याँकू व घुकुरुकुक' 'कुकुल्याँकू व घुकुरुकुक' जक हाला च्वंसाले ।

(भोलमयात स्वयाः मिखा संकी भोलमं ठीक न्यन धैथें ल्हाम्हुती पाःल्हातं दाइ)

यरियल – (भचा छुधाय् छुधाय् जुयाः इम्त स्वै, इमिगु इशारा खखं तं वै) निभाः नं तन्न त्वै, वा नं थथाय् फुति वै प्वँ नं याँ थथाय् ग्वःगु वैका !

भोलम – न्यन मखला छिं ! वं संसारया फुक्क खँ स्यू, वय्कःया छ्चनय् खन मखुला छि यरियल ! व अप्चा हाकःसां आठहजार मेघाहर्जया पावर दु ! च्वं वःसां त्याप्प वहे यरियलय् क्वं वःसां त्याप्प वहे यरियलय् । माक्व माक्व जक खँ पितबीह्म वय्कः !

मेट्रोलोजिष्ट – यःर प्रेसर ग्वलमाल ज्वीगु खँ ल्हाना च्वनी ! छिमिसं स्वया च्वँ ग्वंगः व माखा तयाः मौसम ··· ··· छु स्यूपिं धकाः छिपिं ! जिमिथें देश विदेशया मौसम स्वये माःसा धकाः सी !

भोलम – जाःबा वा छकः फय् छकः स्वैम्हेसिया थथाय् हाकःगु पवीं । जिमिथें देश बिकाशया खँ ल्हायेमाःला छं ।

यरियल – ध्वाम्पुं खँ ल्हाना च्वनी ! क्षीसं ल्हानागु बिकाश व उन्नतिया खँ हे ला थुमिगु वा फसं पुइक्य छ्वैगु धासेंलि !

मेट्रोलोजिष्ट – जिमित पाःयाना च्वनी ! छिमिगु बिकाश व उन्नतिया खँ जिमिगु वाफसं गबले पुइके यंकुगु दु ? छु प्रमाण दु !

भोलम – छिमिगु वाफसं पुइके मयंकूसा आकासय् ब्वया च्वंह्म क्वखं लाना यनलाले जिमिगु बिकाश ?

मेट्रोलोजिष्ट – तापक्रम बधे जुइगु खँ ल्हाना च्वनी ! धैगु थियाः पाः फयेका । छिमिगु बिकाश उन्नतिया खँ जिमिगु वाफसं पुइके यंकागु दुसा, स्वैगु ला नये धकाः पाः फये ! खायागु लाः नये धकाः पाः फये लाकि, खसियागु लाः नये धकाः पाःफये !

भोलम – (थःथमंतुं) अले गय्ले ! (माइकय् च्वल्यां सुयाः) जिं थन धैगु बिकाश गन वनले । जिं कम बिकाशया खँ थन प्वंके धुनला । जिं धाक्व जक बिकाश जूगुसां ··· ···!

मेट्रोलोजिष्ट – (हिस्याय्थें) छिमिगु बिकाश व उन्नतिला आम माइकं लाउडस्पीकरय् हे तक्क नं मथ्यंका । माइक हे खिति थाना स्यन जुइ लाःसा !

यरियल – धू छफुति दुहाँ मवनी थाय् नं खिति थाइला। म्वा:मदुगु खँ ल्हाइ।

मेट्रोलोजिष्ट – (थ्वीकेथें) छिमिसं बिकाश पिहाँ वं मवं हे मस्व: खला ? (न्यंपिसं छ्यों क्वाई) खालि ध्वामप्वाले ना छ्वय्थें ध्वार्र ध्वार्र विकाश व उन्नति त्या: त्या: छ्वया च्वन। आ: वहे विकाश व उन्नति कक्क तिना: फि फि थाना: माइकहे थ्याप्प प्वा:तित जुइका (भोलम व यरियलया ख्वा: ल्वाइ आताहाँ च्वनी)

भोलम – का फुत ! थन माइके दुने खिखाँ मुग: का ! जि गय् प्रमोशन मजुल धका: च्वनांजा, जि धैगु बिकाशला थ्व खिखांमुगलय् थ्यना च्वन खनी!

यरियल – ख:ला ? न:वला स्वसा: ! (थ: न्हाय्प्वा: तिना: लिज्याइ)

भोलम – (तीजक नतुना:) अहो ! ख:। ल्व्हये हे वइथें च्वं। बिकाशला ध्वगिक्क हे थाना च्वन खनि !

यरियल – आ: गथे ? स्व स्वग नथाय् थातथें।

भोलम – आ: थनथाय् तक्कला क्वीगु हे जुल ! (माइकया छ्यनय् क्यना:) आ: थनथाय् लाक्क थात जुइका ! (ककुइ क्यनी)

यरियल – लिकारे सा लिका !

भोलम – (थीथेंयाइ, हाकनं काचाक्क लिज्याइ) म्हा: बा पम्हुया वया: जित: चुइकीला ! छिपि नं वा··· !

यरि. व मेट्रो.–का का, का···! (लँचा थकाकां) माइकयात स्वह्मस्यां घेरा बी मिखा भाय् भाय् याना:लि त्याप्प पा: लाक्क ज्वना: दबूया दथ्वी दिकी हाकनं मिखा भाय् भाय् याना:लि म्वीक साली।

(ग्व: यरियल याके, तार मेट्रोलोजिष्ट याके, नत्या: भोलमकुमार याके, बिभिन्न मुद्रां स्वया:लि)

मेट्रोलोजिष्ट – ग्व थ्व तारला सफा हे जू। थुकीला बिकाशया खिति छफूति हे थाना च्वंगु मदु।

भोलम – अय् का स्व:। थ्वला दुरबिनथें व्हातां च्वं। ला:सा ग्वलिथें फुत्त फुत्त पिहां वना: व्वंग: पंछि जकं स्या: जुलला थ्व बिकाश !

यरियल – आसे ! थुकी हे ख: थुकी ! आ: क्वीत प्यनय् त्याप्प प्वा:तिना धमाधम नका जक च्वंसा छु जुइ।

मेट्रोलोजिष्ट – (म्वा:मदुगु खँ ल्हात धैथें) आ: छु जुइ आ: व्वारा च्वने मफया: प्वा: थपाय् ग्वया वैका ! उकुस मुकुस दनीका।

यरियल – ह: अय्सा थ्व ग्वारचाचिंगु नं उकिं हे जुइका ! (भोलमयात स्वया: क्वीसं बिकाश व उन्नति थनं स्वथना खला ? उछु थनथाय् त्याप्प प्वा: तिना च्वंगु खंला ! छु यायेगु आ: ? थ्वला व्वन व्वन तग्व: जुया वइ !

भोलम – आ: छु यायेगु आ:, तछ्यायेगुका तछ्यायेगु ! बँय् ति (म्वाक्क तयेत्यनी)

मेट्रोलोजिष्ट – (आतेजुया:) अय् बिस्तारं ति

(बिस्तारं माइक बँय्सं तै) थ्वाक्क हाना: ध्वांग स्वी !

भोलम – भचा ताल्तिया लाक्क ति, भचा ताल्तिया लाक्क ति धया !

भोलम – छुकें तछ्चायेगु थ्वैत ?

यरियल – 'मुग:' 'मुग:' दुग: त्वथुलेगु मुग: । (फाय् फाय्थें निम्हं मुग: माली ! यरियल पिहां वनी) (तग्व:गु मुग: पाछाया:) त्व:ति त्व:ति बे त्व:ति !

भोलम – अय् आसे ! (यरियलयात गना:)

यरियल – छाय् आसे ! शुभ कार्य बिलम्ब छाय् ?

भोलम – आसे ! थन तया: तछ्चाये मते । बरु आम मुगलं हक्कीया बलयात थें थ्वैत खिर्खामुगलय् थ्यकं स:त नका छ्व !

मेट्रोलोजिष्ट – ख: ख: थन तछ्चातकि बायु मण्डल हे नवइ । अले कं मौसम गरबर जुइ ।

भोलम – ठीक ठीक थ्व खिखांमुग:यात व खिखांमुगलय् थ्यंक ... ... स:त नका छ्व ! (मेट्रोलोजिष्ट व भोलमकुमार निम्हं निखे स्वया: न्हाय्पं प्वा: तिना: मिखा तिस्सिना: म्हुतुइ जायेक फय् तया च्वनि)

यरियल – (हक्किया स्टीक संकेथें संकुसंकु) वान, टू, (धाधां मुग: ल्व्हनी । संसार हे थ्वक्क सर्ग: न्याइ ! धकिं बुलु क्वहां वै)

(मुनास:या ख्वसालय् जूगु निकोगु प्रतियोगितात्मक ख्याल: कासाय् न्हापयांल्यू ला:गु)
नापं भाजु श्रीकृष्ण 'अणु' 'निर्देशन सिरपा त्याकादीगु

खानदानी फ्वगिं

अमृतरत्न तुलाधर

[मुनासःया ग्वसालय् जूगु निकोगु ख्यालः प्रतियोगिताय् च्वमुइ न्हा१ जूगु थ्व ख्यालः विप्लवी सफू धुकु, न्हायकं त्वाः पाखें भाजु श्रीकृष्ण 'अणु'या निर्देशनय् ह्मितूगु खः ।]

ख्यालःमो

खानदानी फ्वगिं– विदूरलाल श्रेष्ठ
फय्गं – मंजूरप्रसाद राजभण्डारी
च्वापुका – दिपकरत्न तुलाधर
फ्वगिं – पद्म बैद्य

[सुथसिया ह्वयताः ई । लँयागु पेतिया दथुइ छह्म फ्वगिं फ्वनाच्वंगु दु, वया ह्माय् भ्वाथःगु सूट, काच्याककुचुक मिलय् मजुइक चिनातःगु ताइ, लिक्कसं पितलं भुनातःगु त्वाःचा । फय्गं जःमू हीकाः दुस्वइ ।]

फय्गं : (जःमू हीकाः) … …गच्छामि, बुध्दं शरणम् गच्छामि, धम्मं शरणम् गच्छामि, संघं शरणम् ग… ………
(फ्वगिंयागु म्हय् लुफि हाइ, लनय् धू थाथा यानाः) …ज्याह्म ह्यामिह्म फ्वगिं जुइ । लँय् दथुइ देनाः चच…
(बँय् च्वंगु जःमू काइ)
(च्वापुकाः दुस्वइ)

च्वापुका : (फय्गंयात स्वयाः) बुद्धं शरणम् गच्छामि, तमं तमं गच्छामि… …

खा. फ्वगिं : (उसिं सनाः ल्हाः न्ह्याकाः) उँ सुथ जुल ? बेड टी ग्व ?

च्वापुका : (फ्वगिंयात च्वंनिसें क्वथ्यंक स्वयाः) वा थ्व फ्वगिं ला… …ओ पेतिया बाबुसाहेब दँ, धुलय् देनाः बेड टी, ध्याचलय् देनाः स्वर्ग म्हंकेगु !

खा. फ्वगिं : (वाथाक्क दनाः तमं) च्वापुकाः, ह्मस्यूला दः ?

च्वापुका : (क्वछुनाः ध्याचू पहलं) श्री माननिय ग्वार्चा फ्वगिं !

खा. फ्वगिं : (न्हाय् म्वाकाः) फ्वगिं सां जि चाःचूह्म फ्वगिं मखु, स्यंसां भ्यार्र भ्याट भ्याट बेन्जकार, दु सां लायकू, मनू ह्मसीकि, जि खानदानी मनू, खानदानी फ्वगिं !

च्वापुका : (त्वाःचा ल्ह्वनाः) ब ला छंगु त्वाःचां हे धाःनि, अहो व्हलं सियातःगु, दुने हिरामोतीयागु घलमल जुइका मखुला?

खा. फ्वगिं : हेपय् यायेमते दः, जि घलमलनइह्म फ्वगिं मखु, चकलेट, काजु, बिस्कुट नइह्म फ्वगिं, खानदानी फ्वगिं . . .

फय्गं : (फ्वगिंपाखे न्ह्यचिलाः) तारेमाम शरण, त्रिरत्न शरण, गुगु रत्नथें छःपिं ?

खा. फ्वगिं : (गर्वं) ह्मसीकि, मनू ह्मसीकि,

जि चाकरीमान काजिया छय् !

फय्‌गं : अँ... चुकलिमान सुब्बाया काय् ला छि ?

खा. फ्वर्गि : हः जि खानदानी मनू, खानदानी फ्वर्गि !

(फ्वर्गिनं खँह्लाबँलाया दथु–दथुइ खिति दुगु ह्मय् चासु वइ, सि मालाः स्याइ ।)

च्वापुका : धाथें छ ला फ्वर्गिसां चाःचूह्म फ्वर्गि थें मच्वं, ग्वाय् हे स्व नयागु ब्रुसथें छ्वांछ्वां वः, आः हे थज्याःगु फुइँ, राणाकालय् जूसा ला छंत थी खुन्हु जी ला, थिल कि ला पान सय भोल्ट पिहां वइ ।

(च्वापुकालं वयागु ह्मय् थी थें याइ, अले ग्यानाः ह्लाः लिचीकी ।)

खा. फ्वर्गि : पान सय भोल्टयागु खँ, व ला जिमि च्यःचिके हे वः, जिके ला पचास हजार भोल्ट पिहां वइ पचास हजार, पत्याः मजूसा मेतर तया स्व पाँच हजार भोल्ट ला आः हे वः नि ।

च्वापुका : (ध्याचू नकाः छच हीकाः) हाइँ, वइ वइ ।

फय्‌गं : (च्वापुकाःयात हक्काः) सुंक च्वँ ह्लान्ज्यलय् ध्वान्ज्यः ल्वाकज्याःह्म मनू, काजिपि नाप नं तेस्सरी मेस्सरी (फ्वर्गियात) छि बाज्या जुद्ध शंसेरया हजुरिया काजि मखुला ?

फय्‌गं व च्वापुका :(अजूचायाः पाःलाक) चौरासी ब्यञ्जन ! (आसाकुति पहलं ख्वाः चू लाकाः पाःलाक) चौरासी ब्यञ्जन!

(निम्हेस्यां ई धुर्की ।)

खा. फ्वर्गि : (थःगु कोत क्यनाः) थ्व स्व सुयागु स्यू ला ? जिमि बाज्यायात थ्व जुद्ध शंसेर महाराजं बकस ब्यूगु (ह्मय् सिं न्याःथें ख्वाः ज्याइ, सि मालाः स्याइ । फय्‌गं फस्वयाः 'शान्ति-शान्ति' हाली ।) म्यूजियमया हाकिमं ग्वःक्वः ग्वःक्वः मछि काः वये धुंकल, न्यादो बी धुंकल न्यादो (लंच क्यनाः) थ्व जवगु लंचय् अमेरिकन नस्वाः, थ्व खवगु लंचय् ब्रिटेन नस्वाः, थ्व (छातिइ क्यनाः) छकूचाय् ला आः हे पेरिस नस्वाःनि ।

(फय्‌गनं जवगु लंचय् व च्वापुकालं खवगु लंचय् नँतुनी ।)

फय्‌गं : (लसतां) भगबान शरण... अहा ह्लाय् हे तःपुया वःथें च्वं, पेरिस छकू मखुसां बाकू ला आः हे नस्वाःनि !

च्वापुका : (उसु चायाः मुसु तयाः) छे छे सू नवः, धँय् नवः, क्षीसं ला थ्वयात ध्वगी नवः धाइका ! थ्व हे ला अमेरिका नस्वाःगु ? (फय्‌गंयात) ह्लाय् तप्पुया वः ?! आम ह्लाय् तप्पुया वःगु ला ? ह्लाय् मनावःगु का, ख्वाः हे त्वपुइक मनावइ तिनि !

फय्‌गं : (ह्लाः ब्वब्व स्यानाः फ्वर्गियात) काजि, छि ला धात्थें खानदानी मनू, खानदानी फ्वर्गि खनी...सत्य धरोधर्म ... (पालि ज्वनी ।)

खा. पर्वाग : (गर्व) हुं दँ, जि छंत चाकरी यायेगु टेक्निक स्यना बी, करपिनिगु तुति क्वसालाः थां वनेगु बिद्या बी, योग्यता म्वायेक जागिर नयेत सिफारिस याना बी !

च्वापुका : (फय्गंयात) क पेतियाह्म पर्वाग बाबुसाहेबयाके सिफारिस. क्वपुंगु न्ह्यपु, क्वपुंगु बिचाः, हुँ थ्व ला खि पर्वाग खनी !

खा. पर्वाग : (आकाङ्क्षा) चाकरी भूत अक्व मसीनि, हाकिम बाज्यायागु मेचय् सुलाच्वंगु दनि । (फय्गंयात) छ चाकरी याये सः ला ? (फय्गनं मसः घकाः छ्यं होकी) अँ चुकली याये सःला ? (फय्गनं मसः भाय् याइ) छ चापलुसी याये सःला ? (फय्गनं मसः धकाः कपाः दाइ) छिमि ससःखलः मन्त्री, सचिव दुला ?

फय्गं : (नैराश्यं) मदु हजूर !

खा. पर्वाग : धत्तेरी अय्सा नो चान्स, छ जागीर नयेत फीट मजू (बिचाः यानाः) अँ अय्सा ईपि ससः खलः लाक्क ब्याहा या...

फय्गं : (ख्वाः चकंकाः) अहो तारेमाम नकतिनि ज्ञानयागु रश्मि त्वल ?

खा. पर्वाग : का स्व जि छंत लाखौं वंगु उपदेश बी धुन ख ला ? का न्यार्का दां लिका !

(फय्गनं पाउँ ख्वाः ज्यानाः ह्मिचाय् वास्या वास्या यानाः ध्यबा पिकाइ ।)

(मेह्म पर्वाग छह्म भ्यगः ज्वनाः दुस्वै)

पर्वाग : हजूर निन्हु दत नये मखंगु ध्यबा छग: पवने ।

फय्गं : (काकः चायाः) मदु मदु ।

पर्वाग : (फय्गंयात ह्लातिइ च्वंगु ध्यबा ज्वनाः) आम छु लय् ?

फय्गं : थ्व ला अक्कल न्यानागु ध्यबा बी त्यनागु का, बरु भिक्षुतय्त ब्यूसा, भोजन याकूसा दानया दान, धर्मया धर्म, तारेमाम शरण ...

खा. पर्वाग : जि नं भिक्षु स्वयाः छु कम, व नं पर्वाग जि नं पर्वाग ! (मेह्म पर्वागिनं लिथ्वः सःथें धाइ– 'जि नं पर्वाग') अक्व जि ला खानदानी पर्वाग !

फय्गं : (अजू चायाः) तारेमाम शरण... छंगु चीवर ग्व ? छं छ्यं फसि थें यच्चुक–पाच्चुक खानागु ग्व ?

च्वापुका : क चीवर हे भिक्षु लाः लय् ?अय्सा गधायात पाचुक सँ खानाः चीवर पुंकल कि व नं भिक्षु जुइ नि !

फय्गं : (ह्लाः थाथायानाः)– हे भगवान, तारेमाम् तारेमाम्, थ्व गुन्द्रु ग्वराचा नयातःगु म्हुतु, भन्तेपिसं थें मसला नस्वाःगु खीर नःसा धकाः म्हुतुं नस्वाःगु उपदेश पिहां वइ ।

पर्वाग : (तीसकं दनाः न्ह्यचिली) काजिपि जि नं भिक्षु जुइमा थें च्वं, सत्य धरोधर्म (फय्गंयात) हजूर भिक्षु जुइगु गथे दः नं स्यना बिया दिसँ लय् !

फय्गं : (ऊवकय् जुयाः) बरा भिक्षु जुइगु जाबजि नयेथेंला ? तारेमाम् ! तारे-

माम् !

(फ्वगिं ख्वाः क्वतुंकाः निरास जुइ।)

खा. फ्वगिं : (न्ह्यचिलाः फय्‌गंयात)— का गन्थन त्वःति, सय् दां ह्चि ।

(फय्‌गंनं ह्मिचां छ्प्वः चाचू ध्यबाः पिकाइ, निनी ।)

फ्वगिं : हजूर दः नं ध्यबा छ्गः फ्वने ।

खा. फ्वगिं : (तमं हक्की) सुंक च्वं धल्मल फ्वगिं !

खा. फ्वगिं : जि तःधंह्म फ्वगिं, खानदानी फ्वगिं, फ्वना नयेगु अधिकार दुह्म फ्वगिं !

च्वापुका : (हिस्यानाः) वा ... फ्वनेत नं अधिकार ! धात्थें खः बाः मज्जां नयेत धर्मयागु लाइसेन्स माः, विदेशी एड चन्दा फ्वना हईपिं फ्वगिंतय् नं छं थें त्तःतःपाःगु ख्वाःपाः पुइमाः, अँ विदेशी एड गबलें गबलें गामाः थें लँय् दथुइ तने यःका बरू...

फ्वगिं : (ह्लाः फयाः)— जि ला खँ मसः हजूर (खानदानी फ्वगिंयात भाय् यानाः) जि तप्पुगु ह्लाय् नं मदु, तप्पाःगु ख्वाःपाः ब्वयेगु नं मदु, जि जुलं कःनिचुं फ्वगिं, हजूर दः आपाः म्वाः, ध्यबा छ्गः निगः...

च्वापुका : धत् ग्वाज्यः थौंकन्हे कवाफय् लाल कायेत ह्लिप्यं राशी ध्वंचा बां जुइमाः का बाबु, चिकंलापायागु पपू छुइमाःका मखुसा छातिइ साधुयागु लेबल पोस्टर प्यपुंके माः का ।

खा. फ्वगिं : (मेह्म फ्वगिंयात) सुंक च्वँ धयागु मखुला जि छंत भ्यातः फ्वगिं, हरे जिमिगु पालय् जूसा छन्त बारा तयाः ब्वयेका छ्वयेका ।

च्वापुका : छिमिगु पाः ब्यन फ्वगिं काजि, राणा शासन मखुत आः !

खा. फ्वगिं : क छि धयां जीला ? राणा शासन अरू इमिगु ग्वाचय् जा थें थाना-च्वंगु दनि, करोडौंयागु सम्पत्ति, द्वलंदो पी बुँ, ततःजाःगु कुर्सि, हरे थ्व खिनःगु भाग्य नं छन्हु थीतिनि ... स्वयाच्वँलय् जि नं फ्वगिं संगठनं मन्त्री जुइबलय्, ह्वान्ज्यः ख्यानाः ग्वाज्यः ह्मयेकाः मौकाय् त्वाक्क चिट्ठां लाके, क्वाप्प नयाः ह्वाप्प ल्ह्वंके स्वइका अले जिगु फुइँ ! (छाति फुलय्यानाः इरुथिरु जुइ ।)

फय्‌गं : (खः धैथें छ्यं संकाः) तारेमाम् तारेमाम्, दः ल्वःमंका दीमते !

च्वापुका : वाः रे फ्वगिं बाबुसाहेब, प्वाथय् हे ग्वाय् बू थें च्वं छं ला, बुइ न्ह्यः हे जंकु सिधः थें च्वं ।

फ्वगिं : (न्ह्यचिलाः) मेगु खँ आसे रे दः निं ध्यबा छ्गः निगः ति लय् !

च्वापुका : थौंकन्हय् फ्वना नयेत नं खँ सयेकेमाः, तःधंगु खानदान माः ।

खा. फ्वगिं : थ्व कःफ्वगिंयात बी मते, सय् जितः ह्चि ।

(मेह्म फ्वगिं, तंचाइ, भ्यगः बँय् बस्वायेव तज्याइ । पलाः छ्पलाः न्ह्यचिलाः छ्पलाः लिचिलाः ग्याः चिकु पहलं लिना यंकी ।)

फ्वगिं : (तमं) छ ला धात्थें भुतुमालि

स्वयाः ह्लिपं तःहाःह्म मनू खनी...
बाबुसाहेब जुइमाःसा छाय् पेतिया धुलय् लाय्कू दं जुया ? बरा दः जक फ्वगिं फ्वगिं धाः जुइ, छ जक सु ?
(खानदानी फ्वगिनं लिना हइ ।)

खा. फ्वगिं : म्हुतुइ खि ति, ह्मसीकि जि खानदानी फ्वगिं, तःधंह्म फ्वगिं...

फ्वगिं : छं हे नल का चिपगु खि, फ्वगिं...
(ह्लाः तुपः थें घस्वाकाः खानदानी फ्वगियात सोक्के यानाः लिना यंकी ।)
खः छ फ्वगिं, छिमि अबु फ्वगिं, छिमि बाज्या फ्वगिं, छिमि धाँय्-धाँय् बाज्या फ्वगिं, छंगु खानदान हे चिप फ्वगिं...
(च्वापुकालं द्वहँ ल्वाकेत हासा दाये थें लापा थाइ, सुलि पुइ ।)

च्वापुका : आहा आः धाःसा थ्वयाके नं स्टालिन दुबी थें च्वं......वा शेर !

खा. फ्वगिं : (मेह्म फ्वगियात)– अय् ध्वान्ज्यः पशु, तःधंपिं मनूत हने सयेकी ।

फ्वगिं : (जोशं)खः छथें न्याःपिंत नतूचाय् च्वास्स हनेमानि जिपिं थें न्याःपिं थां वयेत...जि नं चाःचूह्म मनू मखु, गोरमा नायःया काय् खः, छिपिं थें थः मियाः टोयोटा न्याइपिं मखु जिपिं, जिल जिल भिंद्यः मजिल मजिल गणेद्यः...
(ईपिं ल्वानाच्वँतले फय्गं खुँ थें बिस्युं वनी ।)

खा. फ्वगिं : (तमं) अप्पो हालेमते, छंगु छच-नय् कांतां दब दब थाना बी जि...
(फय्गं थासय् मखनाः) साहुजी ग्व ? साहु ग्व ?... ध्यबा मबिसे ...
(निम्हं फ्वगित भभःन्हुयाः साहु माः जुइ, खानदानी फ्वगियागु भांग्रा तःलय् नं स्वइ ।)

फ्वगिं : साहु ग्व ? साहु ग्व ?

च्वापुका : (ध्याचु नकाः)– भक्त भगवान् याथाय् वन जुइ, छिमि नये त्ययेकाः ज्वर वः, तारेमाम् शरण, बुद्धं शर-णम् गच्छामि...
(निह्मं फ्वगित 'नये त्ययेकाः ज्वर वः' धाधां अजूचायाः जव ह्लाति कपाः, खव ह्लाति जंपा ज्वनाः त्वले जुयाः सालिक थें च्वनी, च्वापुकाः धिकीं वनी ।)

— धकिं कुतुं वइ —

सीम्हेसिया जिलाजं

मोहनलाल 'पांशु'

[थ्व ख्यालः मुनासःया ग्वसाःलय् जूगु निकोगु ख्यालः कासाय् **'मूजःखलः'** भोतेबाहाःपाखें भाजु मोहनलाल पांशुया निर्देशनय् ह्मिताः बुढा जुयाः ह्मितादीह्म भाजु अनार बज्राचार्य अभिनय सिरपाः त्याकूगु खः ।]

ख्यालःमो

बुढा – **अनार बज्राचार्य**
ल्याय्ह्म– **मोहनलाल पांशु**
पासा – **धर्म डंगोल**

(धकिं चालेवं निह्म पासापिं खं ह्लाह्लां दुहां वइ ।)

पासा– आयायाः प्वाःस्यात...प्वाःस्यात ।

बुढा– छाय् छु जुल ?

पासा– क्वाडा च्वने तांन्वल ।

बुढा– गज्याःह्म मनू खःला, लँय्नं क्वाडा च्वने धायेगुला देस बांलाकेत, नगर सफा यायेगु लागी नगर पञ्चायतया सदस्यत पिचरोडय् ब्वाँय् ब्वाँय् चाहिला च्वंगु दु हँ खनकि ज्वना यंकी ।

पासा– आः छुयाये...जितःला मजिल...उहुँ... आया आया ।

बुढा– आसे जिमि घाँय् घाँय् बाज्यां धयातःगु दु कि लँय् वँवं क्वाडा च्वने तांन्वल कि ह्लाय्पनय् सुपः घातकि क्वाडा च्वने तां न्वइ मखु हँ ।

पासा– आः सुपः गन काःवनेगु ?

दुढा– आसे जिथन मालास्वये (माली) काना सुपः ह्लाय्पनय् ति ।

पासा– हिही... (ह्लिलाः) धात्थें खः खंनिसा ह्लाय्पनय् सुपः तयाः प्वाःनं मस्यात क्वाडा नं च्वने म्वाःल ... । कानु वनेगु मखुला ?

बुढा– आम ह्लाय्पनय् सुपः तयाः वनेगुला, वँय् धाइ वँय्, सुपः लिका (लिकाइ)

पासा– आयायाः ... मजिल मजिल ... हानं क्वाडा च्वने तां न्वल ।

बुढा– गयाह्म मनू खःला, छंगु ह्लाय्पनय् ला सुपः घाना तये हे माःथें च्वं, का सुपः ति ।

पासा– थन स्व पासा क्वीगु नेपाः देसय् जि छगू उद्योग खोलय्यायेगु बिचाःयाना व खः प्लाष्टिकया जाकि दयेकेगु ।

बुढा– प्लाष्टिकया जाकि दयेकेगु ?

पासा– खः छाय् धाःसा...क्वीथाय् देसय् अन्नया भाः अपो जुयाच्वन बेसाः थिके थपाय्च्वः उकिं आः जि प्लाष्टिकया जाकि दयेकेगु छमोया छम्ना भावं ह्लारारारा मीगु । अले बस् प्लाष्टिकया जाकि जा थुल नल बाताय् वनाः फात, हिती यंकाः सिल निवालय् गंक पात ... जाकिया जाकितुं जुल हानं थुल, फात

नल ... थय् जुइ बलय् छम्ना जाकि दत धाःसा मसीतलें नयेत गाइ। अले जनतातय् जाकि थिके धकाः हाले नं म्वाःल। थ्व लोक सेवा आयोग म्वाःली, जागीर नं नये म्वाल अले जनतात ग्वाय् पित्त् पिया च्वंसां जिल, सरकारयात नं पसःया भावय् नियन्त्रण नं याये माली मखुत ... मखुला ?

बुढा— नेपाः देसय् थपाय्च्वः विकास जुया च्वंगु बखतय् नं प्लाष्टिकया जाकि दयेके माःला, गज्याःगु मूर्ख खँल्हाःगु, जाकि ला सुनां नइ ... सुनां नइ जुयाः गोदामय् जाकि वांछ्वयाः ध्वगिका तःगु मस्यूला ... छीगु देसय् गज्याःगु बिकास जुइ धुंकल, मनूत स्वःसा नयेमखंपि छह्म मदये धुंकल, होटलय् स्वःसा चिकनका चिकन नया च्वनीगु। हानं छं स्यूला ह्लापायापिं फय्गं दुनि खुँ, डाँका व ज्यानमारा धइपिं फुकं नेता, विद्वान् जुया वये धुंकल न्यूरोडया सिमाक्वय् च्वना च्वनीगु मखंला छं मस्यूला ?

पासा— मस्यू, धालय् धा।

बुढा— गोरखापत्र नं मस्वयाला ?

पासा— मस्वया।

बुढा— छीथाय् देसय् गयाःगु उद्योग दये धुंकल। थौं थन विकास जूसा कन्हे हुँकन, कंस हुँकन सा प्यन्हु हुँकन जुल धकाः छापय्याना तइगु ... छम्ना नयेगु चिकं मतचिकं न्याये माःसा कुपन ज्वना वने माले धुंकल ... आः थुलि जक गाइ मखुत स्यूला थः छेँ वनाच्वंह्म कलाः सःत वनेत नं कुपन ज्वना वनेमाःगु ई वइन। मनूत गुलि परिवर्तन जुइ धुंकल नेपाली जनतात हिप्पी जुयाः वये सयेधुंकल।

पासा— हिप्पी ... हिप्पी धइपिं गयापिं।

बुढा— का ... उलि हे मस्यूला ... सँ फंफं तयाः मिसातय्गु रूप धारण कयाः, देसया गती बेवास्ता यानाः लँय्जुया च्वनीपिंका ... ।

पासा— हिप्पीतय्गु समाज गयाःगु लय् ?

बुढा— थन स्व अमिगु समाज न्ह्यःने लाःथाय् नयेगु फल्चाय् लाःसां देनेगु। खुयाः जूसां नयेगु। योसा थः केहेँ लाःसां, तताःजु लाःसां कलाः ब्याहायाये ज्यू।

पासा— हरे शिव शिव ... आः छु लय् छी नेपाली हिप्पीतय्सं नं अथे याइगु जुल ला ?

बुढा— याना हये धुंकल मखुसा छीगु देशयात अर्थे प्रजातन्त्र देस धाल ज्वीला ? थयाःगु विकास जुया वैच्वंगु इलय् प्लाष्टिकया जाकि दयेकेगु हँ।

(खँ ल्हाल्हां पिहां वनी हानं दुहांवइ छम्हेस्यां ह्लाय्पनय् खँल्हाइ यिति यिति ह्लिली, म्येह्मस्यां खँल्हाइ धुरू धुरू ख्वइ पलख लिपा।)

बुढा— मखु पासा, छी न्ह्याबलें थथेहे जक यानाः म्वाना च्वने मजिल। छी मनू जुयाः छगू ज्या यायेमाल, बुढा जुइधुंकल ख्वाः स्वःसा भुतिमाकः थें च्वने धुंकल ...। ओहो छिं मस्यू हानं न्यूरोड वन धाःसा थौंकन्हेयापिं ल्यासेतय्सं खुबहे नक्कल कयाः स्वइगु ... ।

पासा– आया आया आया: ... (छाती ह्लाः तयाः मूर्च्छा कःह्मथें जुयाः) ल्यासे ... ल्यासे ... ल्यासे ।

बुढा– पासा छु जुल (गजब) छु जुल पासा ।

पासा– छिं मखुगु नां कयादिल, जिगु न्ह्यःने ल्यासेतय्गु नां काये मज्यू, नां कालकि ल्यासेवानं कयेयो, थ्व जिमि अबुया रोग यागु रिआक्सन खः, जिमि अबु नं ल्यासे खनकि तिल्ले वयेके यो, अय् जुयाः थःगु वंस भङ्ग जुइ धकाः जक जिमि अबुं जिमि मां बिहा मयासे जिमि मांनं जिमि अबुयात बिहायात । जिमि मां थःछें वंबलय्, अबु ससःलय् वन, चिप मुंवःह्म च्यामखलःनी खनाः तिलय् वयेकाः सित ... ... आ ... ... पासा ... ... जि नं वनेत्यल ... ... व नारायण।

बुढा– ए पासा, ल्यासेतय्गु नां कयां नं मिखा भ्वय् भ्वय् कनेगुला ? (मिखा भ्वय् भ्वय् कनाः) ल्यासे ... (मिखा भ्वय् कनी) मखु मखु नां काय् मखुत ... पासा जितः आपल यायेमते लँय् छता सीमते, बरू छें वना स्यु ... (खवख मख धायाः ।)

पासा– जि छें वनेगु फुर्सत मन्त, डन्ट डिस्टर्भ ... का जि वनका पासा बाइ बाइ ...

बुढा– हाई पासा ... ल्यासेतय्गु नां कयां नं सी धइगु दइला ... स्व पासा जितः ला ल्यासेतय्गु नां कालकिला चिकु जोर हे लनीगु, चिकु जोर ... पासा जितः तोता गन वना । जितः ममचा, सेकुवा नकीह्म आः जि छेँय् गथे यानाः वने । थ्व तन्ना छपु न्याना हल नं थ्व हे ज्या-कायेतका (तन्ना फायेकी)

(व उबलय् छह्म मनू वयाच्वनी, बुढा ख्वया च्वंगु खनाः थाइ)

ल्याय्ह्म– ए बुढा बा, छाय् ख्वया च्वनागु ? लँय् नं ख्वयेगुला, छाय् छु जुल ? (दुःखया भावं)

बुढा– छु धाये बाबु, जिमि पासा लँय् ववं सित । सन्तानया ह्लातं लः छफुति नं त्वने मखन (नुगः मछिकाः)

ल्याय्ह्म– चू ... चू ... चू ... थ्व सीम्हेस्या नं थपाय्च्वः बुद्धि मदुगु, लँय् नं सीगुला, कमसेकम रानीपुखुली क्वब्वांवंसांला थः थमंतुं लः खुनु त्वने खनीला ।

बुढा– जिला लँय् सीमते धकाः धइगु खः ... थ्व मानय् मजू (दिक्क चायाः) हरे-राम यमराजया नं गयाःगु लिला, म्वाःह्म मनूयात सीह्म यानाः यंकेगु, बरू सीह्म-यात म्वाःह्म यानाः यंकूसा नं छगू धाये-का ... (सर्गतय् स्वयाः)

ल्याय्ह्म– की थन हालां छुं हे जुइमखु, छुयाये थ्व यमराजया देन खः थ्व यक्व हे शक्तिशाली जुया वयाच्वंगु दु, थ्वया दुतत थपाय्च्वः फैलय् जुया च्वंगु दु खालि म्वाःह्म मनू स्यायेगु । आः छुयाये शक्तिशाली न्ह्योने वइबलय् योसां मयोसां थःगु छचों क्व छुके माः ।

बुढा– आः छुयाये बाबु, थ्वैत वागमती गय् यानाः यंकेगु ।

ल्याय्ह्म– थ्व खँय् छिं पीर कया दीमते, थौंकन्हे

न्ह्याथाय् नं टोयोटा ट्याक्सी दहेदुथें ट्याक्सी तयाः बागमती यंका दिसँ, गबलें गबलें ला सीम्हेसित नं ट्याक्सी गयेके माःनि । म्वाःल ख्वया दीमते ... बाइ ... बाइ

बुढा– गन बाबु थ्वं न्यादो दाः नगद ज्वना वःगु दु ।

ल्याय्ह्म– हाइं, न्यादो दां ... न्यादो दां ... ज्वना हे वःगु दुला ?

बुढा– दु बाबु थ्वं नकतिनि गुसः वंगु साइको घडि नं न्याना हःगु दु ।

ल्याय्ह्म– हाईं साइको घडि नं दुला ?

बुढा– दु बाबु, आः छुयाये थ्व ध्येबा, घडी सुनां काइ ?

ल्याय्ह्म– बुढा बाः थ्वया छेँय् सु सु दु ।

बुढा– थ्वया छेँय् सुं हे मदु ।

ल्याय्ह्म– अहो न्यादो दां, साइको घडि (मनय् खँल्हानाः) बुढा बाः अय्जूसा थ्व जिमि सःसः अबु खः ... ओ सःसः अबु जितः त्वःताः गन कःया । छि सीगु स्यूसा जि हे छन्हु न्ह्यो सिनाबीगु खःनि । हरे जि गयागु कर्म ससः अबुयागु ख्वाः तकं मखन । (ख्वयाः)

बुढा– बाबु आः छी आपा ख्वये मजिल, छी विचार यायेमाल (निम्हं तक्क च्वनाः मिखा ल्वाका च्वनी)

ल्याय्ह्म– बुढा बाः, छि थैदिसँ, जिमि सःसः अबु नाप गन वनाः छाइगु ?

बुढा– छु धाये जिमि थन आर. सी. ममचा रेष्टुरां वना । ममचा, सेकूवा, भुटन नया अले नेपाल बैंक तक वने धाल, अन थ्वं छिदो दां बैंकय् तयाः खाता खोलय् याःगु दु ।

ल्याय्ह्म– वावाः छिदो दां नं बैंकय् तःगु दुला ? छिदो दां ... छिदो दां ... (मनय् खँल्हानाः)

बुढा– छु जुल बाबु ?

ल्याय्ह्म– जितः छु जक मजुल ज्वी, छण्डै नाडी मदये त्यंगु ।

बुढा– बाबु व ध्येबा सुनां बिचाः याना तइ ?

ल्याय्ह्म– थुकी छि धन्दा कयादी मते, जि सीम्हेसिया जिलाजं मसीनि ... व ध्येबा फुकं जिहे काये । छुयाये जितः गपाय्च्वं दशां ल्यूगु ... हरे शिव शिव ... थथे ला जितः बाहेक सुइतं मज्वीमा ।

बुढा– गयाह्म अभागी मनू थ्व थौंकन्हे तिनि छखा न्हूगु छें (बंगला) दयेकल नं छेँय् छकः हे च्वने मखंक सिना वने मालका ।

ल्याय्ह्म– आः छुयाये वया जिलाजं च्वनीका व छेँय् । वया भाग्यमानी जिलाजं दु हे दुथें जि थः ससः अबुया आत्मा शान्ति यायेगु लागी व छें जिगु नामय् नाम सारी याये, ... जितः थयागु विपत्ति याना वंगु ..' यो ससः अबु (ख्वइ)

बुढा– बाबु छि थः ससः अबुयागु घडि, छें ध्येबा कयादीगु हे जुल ? ...

ल्याय्ह्म– काये जि थः ससः अबुयात गबलें धोखा बीमखु । छितः विश्वास मदुसा जि छिगु गपः तिया जि सिना वनाली (बुढायागु गपः ज्वनाः)

[ल्यं २४ पेजय्]

ख्वाँय्या बिचा:

तारा प्रधान 'कलर'

[मुनास:या ग्वसालय् जूगु निकोगु ख्याल: कासाय् भाजु तारा प्रधानया निर्देशनय् सिपिण्डा खल: या पासापिसं न्ह्याइपुक ह्मितादीगु ।]

ख्याल:मो

ख्वाँय् – तारा प्रधान 'कलर'
बिरामि – अनुप श्रेष्ठाचार्य
ख्वाँय्या च्य: – रेवन्तलाल
बिरामिया च्य: – हृदय रार्मासि

[ह्लापांगु धर्कि चाली]

(ख्वाँय्या चुरोट च्याका च्वनी थुब-लय् हे च्य: वया: स:ती ।)

च्य:– बाज्या … बाज्या … बाज्या ।

ख्वाँय्– छु हालागु व अपाय्सकं ह्लाय्पनय् गं तनांक न्यायेक ।

च्य:– ग … ग … गपाय्सकं हहक्का दियागु व क…क . . . रपनि नुगलय् भ. . . भ. . . भत्याक भत्याक मिंक ।

ख्वाँय्– छ लय् छ ह्लाय्पनय् हे वया: गं तनांक थाये वलय् लय् ? अँ छु ? छु ? छाय् ?

च्य:– मचा छह्मस्यां प . . . प पौ छपौ बिया थकूगु ।

ख्वाय्– गज्या:ह्म वाइयातह्म ख: ल्या: भौ छाय् कयागु लय् ? त्व:ता छ्व याकनं पली यंका: ।

च्य:– भ … भ … भ … भौ मखु बाज्या पौ पौ, थ्वका थ्व ।

ख्वाँय्– ह्लाचं तुं धाये म्वा: ला: लय् ? हचि ।

च्व.– ह्लाच: धाये हे मलाक गपाय्सकं हक्का दीगु नुग: हे भत्याक भत्याक मिंक ।

ख्वाँय्– म्वा:लका म्वा:ल ।

(ख्वाँय्या पौ स्वया च्वनी, च्य:ह्म जान्य जुया: स्व: स्व: बनाच्वनी । पौ स्वस्वं ख्वाँय्या ख्वा: खिउंसे च्वनी ।)

च्य:– गय् बाज्या… बा … बाज्याया ख्वा: ला ख्यूंसे च्वना वन नि ।

ख्वाँय्– मच्वनीगु नं गथे स्वलय् अफिसयाह्म हाकिम सिकिस्त बिरामि हँ । स्व: वने-ला धा:सां जि बांलाक ह्लाय्पनं मता: उकिसनं बिरामिया स: चिकिचा स: जुइ । मवने ला … धासां प्रमोसनय् धक्का जुइगु । … छुयाये ह्लाय् ध्यंका वये माली ।

च्य:– ह्ल … ह्ल … ह्लाय् ला ध्यंका वये मज्यू बा, ह्लाय् ला ध … ध … धर:ग्वारा च्वकाय् तया वये मा: … बाज्या ।

ख्वाँय्– ह्लाय् धर:ग्वारा च्वकाय् तये मा:गु ला ख: गय् याये माली छं हे छक. बिचा: याना स्व का, जि नं बिचा: याये ।

(निह्मस्यां बिचाः याना च्वनी । च्यःह्म-
पती फसय् बिचाः लू थें त्याप्प त्याप्प
ज्वनाः बिचाः माला च्वनी ।)

च्यः– लुल बाज्या लु ... लुल ।

ख्वाँय्– छु लुल, छु लुल ?

च्यः– बिचाः लुल धइगु का बाज्या बि...
बिचाः ।

ख्वाँय्– कँ सा कँ ।

च्यः– आसे बाज्या जिं निं प ... प ... पचय्
याथे ।

ख्वाँय्– गथे सय् छकः क्यंसा ।

(च्यःह्मस्यां पचय् याये थें यानाः
धाइ ।)

च्यः– बि... बिरामितय् थाय् वनेबलय् बिरा-
मित नाप छु खँ जुइ व ..वला फुकस्यां
स्यूगु खँ हे खः । ह्लापां छि सरासर
क्वासँ । अले न्यना दिसँ–'छितः ग...गय्
च्वं' धकाः न्यना दिसँ । 'ग्व, आःला
भचा क्वलाना च्वन' धकाः ला धाहे
धाइ । अले दोश्रा ...

ख्वाँय्– ढ्वं सा ! गन दु धकाः थन ढ्वं सा ?
जिं ला ल्यासे व ल्या_ह्मत जक खं का
थन ।

च्यः– ढ्वं सा मखु बाज्या दोश्रा ... धइगु का
दोश्रा ।

ख्वाँय्– अँ अँ थुल दोश्रा जिके वल । थथे धकाः
न्यनेगु मखुला 'छिं सु डाक्टर क्यना दि-
या ?' अले छह्म डाक्टरयागु नां ला
काहे काइ, वला तसकं हे बांलाह्म डा-
क्टर खः धाये । अले तेश्राय् डाक्टरं
छु छु नयेगु बिया धकाः न्यने । छता-
बता भिंगु पचय् याये अःपुगु नां का हे
काइ । वला तसकं हे बांलाःगु बिया
थकल धाये । थुलि खँ ह्लानाः जि सरा-
सर हे लिहां वये । अँ, छ छें पिवाः
च्वंच्वँ खं ला ।

[निगूगु धाँक चाली]

(बिरामि न्ह्यः वयेका च्वनी । च्यःह्म
स्यां पंखां गायेका च्वनी । मनू वःगु
खनेवं च्यःह्मं न्यनी ।)

च्यः– छि सु खः थें लय् ? ... छि सु खः थें
लय् ?

ख्वाँय्– येऽ, जि ला वय्कःया अफिसया खरदार
का ।

च्यः– छि अन दिसँ लय् ।

ख्वाँय्– ये, जिला दी हे धुन का ।

च्यः– छितः ला म्हं फुलाः लय् ?

ख्वाँय्– ग्व, जिनं म्हं मफु, गबलें ह्लाः स्याइगु,
गबलें तुति स्याइगु, गबलेंला नयागु हे
अजीर्ण अजीर्ण जुइगु का ।

च्यः– क्वारा जूलाः ला ?

ख्वाँय्– ये, प्यारा हये धइगु ला ? सुया जक
मयइ, भगवानया यःगु जितः मयइ ला?
(च्यः भचा पक्क च्वनी ।)

च्यः– दिसा जू लाः लय् ?

ख्वाँय्– ब नं धाये माःगु ला न्ह्यःने तये हचि
लय् खासा जू ला मजू नयाः क्यना बी-
का क्वापा क्वापा ।
(बिरामि न्ह्यलं चाइ अले न्यनी)

बिरामि– सु वःगु थें, छ बाबु छ सु नाप खँ ह्ला-
ना च्वनागु ?

च्यः– वय्कः खरदार साहेब व्वाःगु मखं लाः लय् ?

बिरामि– दिसँ । च्या कया हचिलय् हुँ ।

(च्यःयात च्या कया हचि धकाः बिरामि ह्लाः भाय् याइबलय् ख्वाँय्या वासः हिं धाःगु धकाः वासः कया बी । बिरामि मखु धकाः संकेत याइ ।)

ख्वाँय्– ये, ग्लास धया दियागु ला ?

बिरामि– मखु जिं छुं हे मधया ।

ख्वाँय्– चम्चा नं धया दियागु ला ?

बिरामी– मखु जिं छुं हे मधया ।

(ख्वाँय्या छु याये छु याये जुया च्वनी ।)

ख्वाँय्– छितः आः गथे च्वं थें ?

बिरामि– ग्व, बुरा जुइ थुंकल मिखां छूगु मखये थुंकल, गबलें प्वाः स्याः, गबलें म्वः स्याः गबलें गबलें ला गःपतं निसें तुति थ्यंक नसा पतिं पतिं चबू थें च्वना वइगु । गबलें गबलें हानं सँय् प्वाँय् हे तिल्ल प्यना वःथें जुइगु । आः ला खालि प्राण जक त्वःते बाकि दनि का ।

ख्वाँय्– अहाऽ, छितः ला बां हे लाना वयाच्वंगु दु का । छितः न्ह्याबलें थथे याना तयेमा । छिगु आयु न्ह्याबलें थथे हे जुइमा । (बिरामिया तं पिहां वइ, मफु मफु दनेत स्वइ तर दने फइ मखु हानं ग्वारा तुली ।)

ख्वाँय्– छिं सु डाक्टर क्यना दिया लय् ?

बिरामि– यमराज का यमराज ।

ख्वाँय्– ओहो व ला दकलय् बांलाःह्म डाक्टर का जिमि छेय् नं व हे डाक्टर क्यनेगु खं ला, छिकपिसं नं व हे क्यना दिसँ ।

(बिरामि हानं तं पिकयाः दनेत स्वइ तर फइ मखु ।)

ख्वाँय्– डाक्टरं छितः छु नयेगु बिया थकल लय्?

बिरामि– छंगु न्ह्यपु का न्ह्यपु ।

ख्वाँय्– व ला तसकं हे पचय् याये अःपुगु चिज खः का डाक्टरं बांलाःगु हे चिज बिया थकल का ।

बिरामि-- (मुरमुरे जुयाः तं पिकयाः)कुलांगार, थथें हे पिहां हुँ छ ।

(थुबलय् हे ह्लाःतं संकेट याः थासं च्या ज्वनाः च्यः वइ ।)

ख्वाँय्– च्या त्वँ धया दियागु ला ? च्या ला छेँय् हे त्वना वये धुन । अय्सां मान याःगु त्वना हे छ्वये का ।

बिरामि– गज्याःह्म कपुत छह्म दुहां वःगु जिथाय् छेँय् का ! थथें हे पिहां हँ ।

ख्वाँय्– कह्लय् व्वासँ धया दियागु ला ? कह्लय् ला भचा मलाः कंसपाखे वये का ।

बिरामि– गबलें हे वये म्वाः छ, थथें हे पिहां हुँ छ, का वयात च्या नं त्वंके म्वाः याकनं पितिना छ्व वयात ।

ख्वाँय्– अँ, जि कंस पाखे जक वये का (बुलुहुं वनी ।)

बिरामि– गबलें हे वये म्वाः छ । गबलें वयेम्वाः...

— धकिं कुतुं वइ —

[२० पेजया ल्यं]

बुढा– आया ... आया ... जिगु गपः तियां छि सीला ... ? अथे मखु बाबु नां तयेगु स्व छिमि ससः अबुयाके जिगु एक लाख नगद दां काये माःगु दु व सुनां ? बी ....

ल्याय्ह्म– जि दहे दुनि . . . हाइँ छि एक लाख बीमाःगु धया दियागु लाकि कायेमाःगु दु धया दियागु ?

बुढा– काये माःगु दु धयागु का ।

ल्याय्ह्म– अय् जूसा थ्व जिमि ससः अबु मखु ... जिला जिमि ससः ससः अबु जुइ धकाः धकाः च्वनागु ...

बुढा– मावाय्सिकि फत्ताहा आपतय्–बिपतय्, ध्येबा जक दुसा थौंकन्हे नं थःथिति धइपिं लँय् नं लुया वये यो खनिसा । जि सित धाःसां थयाःपिं जिलाजं गुलि वइगुज्वी (गःतां ज्वनाः ब्वःबी)

ह्वापा नयेमखं बलय् कलाः बिस्युंवन थःथितिपिसं ख्वाः मस्वः आः वयाः पासायात ससः अबु नं धावःपिं दतका ... बेईमानत ... ।

–धकिं–

---

१२ बजे

राम शेखर

[थ्व भाजु राम शेखरया निर्देशनय् ख्वपया **'ख्याल:खल:'** या ह्लयाइपुंपि कलाकार पासापिसं मुना-स:या ग्वसालय् जूगु निकोगु ख्याल: कासाय् म्हिता: ह्लाप त्याकूगु ख्याल: ख:]

ख्याल:मो

साहु – **राम शेखर**
ब:जु – **कृष्ण मेहर**
काय् – **कृष्ण नापित**
देसय्मरू –

[धकिं सुतिहीं चालेवं च्वने थाय् हे मदयेक च्वना: स्वयाच्वंपि द्वलंद्व: नेपाल भाषा भाषी स्वकुमि भाजु मय्जुपिसं खनी–कारचोपि तपुलि पुया त:ह्म, ग्वाय् तथ्वा:ह्म, कोकतिया लं सुरवा: फिना:, जनि चिना: कोट फिना त:ह्म बाज्य:वंह्म छह्म साहु क्वथाय् च्वंगु लासा, फांगा, फुंग उखे थुखे पुतु-पुइका: छुं माला च्वंगु । वं अथे मातु माला च्वंक च्वंक तुं व साहुया च्य: (देसय्मरू नां याह्म) देपा ह्ला:ती च्वंगु चिलमय् मि स्वां पु पुं तिसिहीं खने दयेक: वइ । मालिकह्म अथे लासा फांगा पुतु पुइका च्वंगु छक: त्वालाहाँ स्वइ । छुं छ्वां मधा:सें चिलंप्वा: ह्लाय्पनय् दिके यंकी । बक्कां चुईंईं हाल धयागु छुमां छथं छक: फितिक्क संका: वं चिलं यात हुखाय् छुयेयंकी । अले त: हाक:गु पाइपया न:कथि कया: न:कथि प्व: ह्माय् हुतु हुया: मालिकम्हेस्या न्ह्योने बुलुहुं वइ]

देसय्मरू – (ग्वाराचिना:) बक्कां भपिया दिसँ हजुर ।

साहु – (उखेथुखे मामां हे) आसे काय् देसय्-मरू । मरू मरू । थाना नं मरू आना नं मरू, ह्माय् नं मरू, कपालय् नं मरू, गनां हे मरू ।

देसय्मरू – छु मरू मालिक सा:ब ?

साहु – त:चा मरू, त:चा ताना ।

देसय्मरू – त:चा…! छु त:चा ?

साहु – (भतिचा तमं) त:चा धयागु मसि-याला छं, त: चायेकेगु त:चा ।

देसय्मरू – अँ… सिल सिल ।
(देसय्मरू हुखा ल्ह्वना: हुखाया सुमि लिकाइ)

साहु – (तीजक देसय्मरू थीक वना:) छ नं त:चा मालाह्मला ?

देसय्मरू – ख: हजूर

साहु – हुखाय् ला:लय् त:चा मालागु ? बत-मास, हुखा दुने त:चा अन्दर ग्राउंद च्वनेत, त:चां सरकारया छुं खराबगु, क्वह्यंगु नीतियात छ्याछ्यात्याना:, ब्व:बिया: भाषण बिया व:गुयां मरूनि ।

देसय्मरू – ए… अँ… सिल सिल ।
(उलिधाया: देसय्मरू ब्वाँय् ब्वाँय् प्याहां वने त्यनी)

साहु – अय् अय् अय्, आ:, सिल सिल धा धां

गना क्वाये तेनाह्मले छ ?

देसय्मरू – (तक्क दिनाः) तःचा माः वानेगु ।

साहु – तःचा माः वानेगु ! पिने ला ? तःचा तांगु थाना, छ पिनय् तःचा माः वानेह्माक मखुला ! छु तःचा तिनिख्यलय् फुटबल म्हेतःवाना जुइ धकः छ आना स्वःवाने त्यङाह्मा‌ला कि आर. सी. ममचा रेष्टुराँय् ममचा नःवाना जुइ धकः च्वङाह्मा । कि राष्ट्रिय सभागृहय् ख्यालः स्वःवाना जुइ धकः च्वङाह्मा छ ! मचा तांगुयां मखुनि, ल्यासेह्मा मिसा तांगु नं मखुनि छ आम्थे पिने माःवानेता । तःचा तांगु तःचा सिलला मूर्ख । छं छं छं जिता वह्ः तया बिइ तिनि । छं जिगु न्ह्यपु लंगुर बुर्जाय् पाइ तिनि ।

(अबलय् हे नीन्यादँ ति दुह्म वसतं गुण्डा, ख्वालं लाताप्याउ ख्वाः वःह्म साहुया काय् ब्वाँय् ब्वाँय् वइ)

काय् – (खाखःभासं) छ छ छ··· छाय् हाला दिया अब्वा ?

साहु – तःचा तांगुलि थ्व (च्यःयात क्यनाः) नपां हाला च्वङागुक । तःचा मरू ।

काय् – त त त··· तःचा यां जिगु ह्मिचाय् दः ।

साहु – (अजुगति) हाँइ, छंगु ह्मिचाय् ! अय्, थ्व गय् ! थ्व जिगु ह्मिचाय् च्वंगु तःचा, आमु छंगु ह्मिचाय् गथे वल ? गथे वल हाँइ ?

काय् – ग ग ग··· गथे धाःसा अब्वा ह्मिगः चाह्रय् जि न्ह्यो मवलाक अ अ अ··· अथें लासाय् ग्वारा तुल च्वङाबलय् क्व क्व क्व क्वार क्वार क्वार क्वार तितिति तिग्रीं तिग्रीं तिग्रीं तिग्रीं क्व क्व क्व क्वार क्वार क्वार क्वार, ति ति ति तिग्रीं तिग्रीं तिग्री तिग्रीं सः वलाक । छु छु छु छु सः वला थ्व धकः थय्क क कक ककु ह्लाङ स्वयां ङ ङ ङ ङाह्मा छुँत त त त तःचा छपु पाछायाः ले ले ले लेफ राइट लेफ राइट यायां वया च्वना । थ्व सुयागु त त त तःचा जुइ धकः ह्नानं जि क्व क्व क्व क्वथीक स्वया ! त त त तःचा यां अब्वायागु हे जुया च्वना। जि अथे स्वका च्वंक च्वंक तुं अमिसंयां त त त तःचा छुँ गलय् यंकिन । अले जि धाया–'ख ख ख खवरदार ! ख ख ख खवरदार !!' अलेयां ङाह्मां छुँत थि थि थि थिग्रीङ दाना लिफः स्वयाः धाला–'छाय?'

साहु – (अजुगतिचायाः) छुँतसें ?

काय् – अँ छुँतसे छाय् हँ । जिता यां पालि निसें त त त तं प्याहाँ वला क । अले धाया जि नं–छाय् साय् या ख ख ख खाँ मखु आमु ज्य अब्वायागु त त त तःचा । का, सुंक त्व त्व त्व त्वःता वाने धायालाकि पुलिस स स स सःता हयाः छमिता ज्वंकाछ्व धया । थुलि धायेवं यां छुँत ग्याङ गीङ–त त त तःचा त्वःता बिस्यु वाना अले त त त तःचा कयाः ह्मिचाय् तया तया, हिं हिं हिं ।'

साहु – (छचं ल्हुकु ल्हुकु यायां) उँ··· छं खवरदार धायेवं छुँत थिग्रीङ दाना ।

काय् – अँ थि थि थिग्रीङ दाना ।

साहु – छं पुलिस स:ता ज्वंक छ्वये धायेवं ग्याङ बिस्यु वाना ।

काय् – अँ, वि बि बिस्यु वाना ।

साहु – (गिजय् याना:) अथे धाये बलय् छंगु आमु खाख: भाय् नं छुँतसें थूगु जुया-च्वाना जुइक मखुला ?

काय् – अँ थु थु थूगु जुया च्वना, हिं !

देसय्मरू – छुँत क्याम्पसय् ब्वङ च्वंपुं जकं लाताला मालिक सा:ब ।

काय् – (न्यासि भासं) छुँतसें जिता: स स स सलाम नं याङ वाना ।

साहु – (हिस्यायेथें) खइ खइ खइ छंता छुँतसें सलाम न याङ वाना खइ । जि पत्या: जुया छं धा:गु खाँ । क, म्वाल आपा: राग ताहाके म्वा:ल, सुंक त:चा न्हि । न्हि त:चा । न्हिया ।

(काय्म्हेस्यां फुंसुरु ख्वा: ज्याना: तीजक त:चा लिकया: बिइ) बतमास बरे छ छुँतय्के त:चा लाका कया तैम्हा क मखुला । ग्व छंता ब्वया छ्वयागु ज्या छु जुला । छु धाया हाला जुसि ब:जुं । भि धाला लाकि मभि धाला ह्मागसय् ह्मांगु ।

काय् – (आक क्वाकां ख्वया:) हुँ…हुँ…हुँ…म म म मखुथें जुल अब्बा, मखुथें जुल !

साहु – (अजुगति) छाय् मखुथें जुल ! छु जुल ? छु धाया हला जुसि ।

काय् – (हुँ हुँ ख्व ख्वं) अब्बा व जि ब ब ब बायेमालि जुल ।

साहु – (क्वन अजुगति) छाय् बायेमालि जुल हँ ?'

काय् – (ख्व ख्वं हे) अब्बा प प प परलोकय् व्वाये मालिगु जुल हँ ।

साहु – (अजुगति) परलोकय् ! छु खाँय् व्वाये मालिगु जुल जि परलोकय् गुगु खाँय् व्वाये मालिगु जुल जि परलोकय् । छु ज्या जि परलोकय् ।

देसय्मरू – बक्वां निं भपि मालिक !

साहु – (हिमी चाया:) छं हे त्वं बक्वां बिक्वां नं ।

(देशय्मरूं मजां पयतुना: न:क्वथि चिप याइ)

काय् – मस्या जुसिब:जुं धाया ह ह ह ह:गु अब्वा आ ब ब ब बाह्र बजे सी हँ ।

साहु – (क्वसंग वना:) आ: बाह्र बजे जि सी हँ !

काय् – अँ आ ब ब ब बाह्र बजे सी हँ !

साहु – आ बाह्र बजे

काय् – अँ आ: ब ब ब बाह्र बजे

साहु – आ: बाह्र बजे

(साहुजु सालिक थें थिंग्रीङ च्वनि)

काय् – अँ आ: बाह्र बजे । जुसि ब:जुं मथां ब:जु स:ता दान धर्म कर्म नं या धया हला उकिं ब:जु याता मथां छेँय् छक: क्वसँ धाया थके नं धुन । छु यायेगु अब्वा हुँ. हुँ.. ।'

(काय्ह्म ख्वइ) सालिक थें च्वना च्वंह्मा साहुयात प्याग्ला प्याग्ला संकी, अब्वा अब्वा धाइ साहुजुं नवाइ मखु । अबले ब:जु हरी ओम तत् सत् श्री कृष्ण गोविन्द हरे मुरारे धाधां सुतिहीं वइ ।)

काय् – (सालिक थें च्वना च्वंह्मा बौम्हेसित ध्वाच्वां) अब्या ब:जु बिज्यात (ब:जु-

पाखे वया:) ब:जु भागियाये ।
ब:जु – भाग्य मानि, भाग्य मानि !
काय् – (साहुयात संकुकुं) अब्वा ब:जु बिज्यात या।
साहु – (क्संग न्ह्यलं चा:ह्म थें वना:) आ: बाह्र बजे !
काय् – अँ आ: ब ब ब बाह्र बजे । ब ब ब ब:जु बिज्यात।
साहु – (ब:जु पाखे स्वया:) ब:जु भागियाये
ब:जु – भाग्यमानि (बक्वं त्वना च्वंह्म देशय्-मरू पाखे स्वया:) अहो काय् देशय्-मरूचा छ यां ह्वाँइ ऐसामजा बक्वं त्वङ, ब:जुपुं बिज्या:सां पुछय् पाछय् मयासें च्वननि । वा, थुखे वा ।
देसय्मरू – छाय् ब:जु ।
ब:जु – भागियाये म्वा:ला छं ।
देसय्मरू – ह्वाच: सुथाय् बजारय् नापालाःबलय् हे ब:जुयात भागियाये धुननि जि । ।
ब:जु – ह्वाच सुथायागु ह्वाच हे वानक आ: या:गु भागिया ना (भागि याकेत ल्हा: यंकी) सुथाय् नया: बहनी नयेम्वःगु खाँ ल्हाइह्माक छ । ब:जुपिंता धाय्गु ऐसामजा खांथाय् पतिकं भागियाये म: । गुलि भागियात उलितुं पुण्य दइगु यां ख:नि । ना, भागिया मथा (थ: थमंतुं ल्हा: भागियाके यंकी)
काय् – अब्वा देसय्मरूचां ब ब ब बक्वं त्वन ।
साहु – (देसय्मरूपाखे ब्वाँय् वना:) अय् देसय्मरूचा छं बक्वं त्वं हे त्वङागुला काय् । छं त्वँ हे त्वङाक माखुला ।
देसय्मरू – मालिक साबं हे त्वँ धाया दियागु मखुला ?
साहु – (जागय् जुया:) जिं त्वँ धायेवं हे छं त्वनेगु । जिं त्वँ धायेवं हे त्वनिह्मा छ गपाय्ह्लांह्मा !
काय् – (देसय्मरूयात त्वपुवना:) ग ग ग गपाय्ह्लांह्मा ।
साहु – (तमं) का आमु हुखा मजिल जिता। छं हुखाया ध्यवा पुले माल ।
काय् – (साहुं धा:थें हे जागे जुया:) घे घे घे ध्यवा पुले माल ।
साहु – का बाबु छं थ्वयाके थ्व हुखाया ध्यवा पुइकि उखुनु गिलास छग: नं तछ्या:गु द: थ्वं उकिया नं पुइकि । जियां वाने मा:ह्मा जुल ।
(साहुया पह: वाता स्वया च्वंह्म ब:जुं तीजक नवाइ)
ब:जु – छाय् स:तके हया दियागु साहुजी ?
साहु – भगियाये ब:जु !
ब:जु – भाग्यमानि । छाय् थें ?
साहु – (ख्वख्व मख्व धाधां) जियां वानेतेङा ब:जु ।
ब:जु – क्वायेगु ! ज्यू ज्यू बेस जू इलय् ब्यलय् क्वायेमा: ऐसामजा छु चारधाम क्वायेगु मंसुवा याङ दियाला ?
साहु – (ख्वखना सलंतुं) मखु ब:जु ।
ब:जु – छु ३ धाम जक क्वायेगु लालय् ?
साहु – तीनधाम नं मखुत ब:जु।
ब:जु – अय्सा काशी जक क्वाइगु जुइक मखुला ?
साहु – काशी नं मखुत ब:जु, जियां परासी हे वाने ताँ ।
ब:जु – (अजुगति चाया:) परासी ! ए … नवल परासी जुलक अय्सा । ज्यु ज्यु ज्यू !

काय् – ब ब ब ब:जु परासी ध:गु प प प परलोक !

ब:जु – (अजुर्जति) परलोक ! छु खाँ धायेगु थ्व (ह्लिला:) साहुजी नं बुह्ला जूसां ख्या: याङ दिये यो ।

साहु – ख्या: मखु ब:जु !

ब:जु – हुं, गथे ख्या: मखु धया दियागु । सु पत्या: जुइगु खाँ परलोक वाने धायेगु। परलोक धायागु यां ऐसामजा सिपुं जकं वानिगु । साहुजीयां जगा जग म्वाह्मा तिनि, म्वाह्मा गथे परलोक वानि । बि, ख्या:खीयाङ दिये मते ।

साहु – ख्या: मखु ब:जु, धाथें खयेक हे ख: । खाँ गथे जुला ध:सा ब:जु थौं चाह्नय् जि मभिक ह्याङ च्वना । जि सी धुंकह्मा अबुजुं ह्मांक वला । ज्य अब्बा हाकुसे च्वंह्मा अर्नामे गयां: जिता स:त: वला–'बाबु, बाबु ।' जिं धाया–'छाय् अब्बा ?' ज्य अब्बां मेसं क्वहां वया: धाला–'छ वाने माल नु बाबु ।' जिं धाया–'छाय् अब्बा ?' ज्य अब्बां मिखाय् ख्वबि तया: धाल–'बाबु छ मदया: जित: साह्रै हे दु:ख जुल, आना जिता बक्लां छक: हे थङ त्वंक: मरू, उकें छ जि नपां वाने हे माल ।' छुयाये ब:जु दतां फुतां वहे छह्मा अबुजु, मेपुं अबुजु द:गु जूसां नं छगू क ! उकिं जिं धाया–'छंता आपाय्-सकं दु:ख जूसा बक्लां थङ त्वंकेत जि वये अब्बा ।'

ब:जु – ए··· छिं ह्मागसय्तुं वये धका: बचन बिया दिया क ?

साहु – ह्मागसय् बचन जक बियागु मखु जियां ज्य अब्बा नपां वङ छ्वयागु ।

ब:जु – ए, क्वाहे क्वायागु क ?

साहु – ज्यउ, जिता गडाहाचा गयेक: ज्य अब्बां मे गया: दक्षिण स्वक ब्वङ यंकला । मे ग:ह्मा ज्य अब्व न्ह्योने न्ह्योने जि गडाहाचा गयाह्मा ल्यूने ल्यूने । मेया ल्यूल्यू गडाहाचा टुक्रु टुक्रु टुक्रु टुक्रु वाङ च्वना । वां वां, वां वां, वां वां, वां वां, वां वां, वां वां, वां वां, लाँ दथुइ छपु ध:चा वला । ज्य अब्वायाह्मा मेसं यां छुनां म्वायेक व ध:चा पुल: वाना । जिह्मा गडा-हाचां नं ध:चा हाचां गायेता फुतुक तिंन्हुला, जा बा, गडाहाचां जक ध:चा पुला जि मपु । जियां गडाचाह्माय् नं कुतुंवया: धलय् स्वकं दुं वाना । अब-लय् हे क्वसंग न्ह्यलं चाला ब:जु ।'

ब:जु – (आकक्वाकं हा:ह्मथें) त: धांगु भाग्य जुल साहुजी क क क क व ध:चा पुला छि वांगु जूसा ह्मागसे हे छि क्वोक नीगुक । नत्र साहुजी नपां थुलि खाँ ल्हाये नपां खनिगु मखुक क । बेस जुल साहुजी छि व ध:चा पुला मवांगु । अँ अले ?

साहु – छु यायेगु ब:जु जिं (ख्वइ) आ: सुथाय् ह्मागसय् ह्मांगु भिं मभि सीकेता जुसीक्यने छ्वयागु क । जुसी ब:जुं आ: १२ बजे सी धाया हलाक छु याये ब:जु ।

ब:जु – राम राम राम राम श्री कृष्ण गोविन्द हरे मुरारे ।

साहु – (ख्वख्वं) छु यायेगु ब:जु आ जिं छु यायेगु ।

ब:जु – छु धाये साहुजी जिंयां थय् अय् हे धाये मफुत । लीला वसपोल यागु ख: ।

साहु – मखु ब:जु आ: छु जि सिये हे मालिला ?

ब:जु – व खाँय्ता यां साहुजी जुसीं धाया हसेंलि मसिसें हे गाइमखु ।

साहु – मखु ब:जु थुखेया उखे उखेया थुखे नं याये मजिइला ।

ब:जु – गय् उखेया थुखे थुखेया उखे धाया दियागु ।

साहु – अर्थात ब:जु आ: थाना व्हीथाय् याये मज्यूगु छुँ नं मरुक । सज्जनह्मा सिता खुँ यायेज्यू डाका यायेज्यू वयागु चरीत्रया हत्या याङ वयागु अस्तित्व हे न्हंका छ्वयेज्यू अथे हे खुँ, डाका, ज्यानमारातयत तत:धंगु इज्जत मान, पदबी बियाः महा सज्जन याना तयेज्यूका अथे हे जुसीं जि १२ बजे सी धाया ह्:सां सी म्वायेके मज्यूला धायागुका ब:जु ?

ब:जु – अथेयां जिं याये मफया । मेमेगु उखेया थुखे थुखेया उखे याये न्यांसा, थ्व जुसीया जोतिष विद्या उखे थुखे याये मन्यांनि अर्थात फायेक छ्वयेगु ह्याउ जिके मरुनि । छिता फायेकेगु यां जिं खाँङागु ऐसामजा तुइगु गां हे जक फायेकेगु ख: ।

साहु – हाँइ (व्हसंग वंह्म थें वनाः) आः छु यायेगु लय्सा । जि मजिल, मखुथें जुल, उलि मछि कारोवार दनि; उलि मछि काये मापुं दनि । मजिल मजिल, मजिलया मजिल ।

(साहुजु मिं पूह्मथें वाथा वाथा कनाः, भ भः न्हुयाः, उखे थुखे मदयेक सनी, ब:जु, च्यः व काय्ह्म जानाः वैत ज्वनि)

ब:जु – (ध्वाथुइके थें) अथे मखु साहुजी, आम्थे ख्वयाः, हालाः साङां छु याय् ! जुइगु मजुसें त्व:ती मखु । बरू मख्वसें महा:सें तरय् जुयेगु स्वया दिसँ । दान, धर्म, कर्म फयां फक्व याङ पर-लोक सुधार याङ दिसँ । थानायागु जक स्वयां मज्यू आनायागु नं स्वये मा: । धया त:गु नपां द:– प्रणम्य शिरषादेवं गौरी पुत्र विनायकम्, भग्त्या बा संम्मरेणित्यं मायुकामार्थ शिद्धये । अर्थात साहुजी अ'त्यय् दान धर्म कर्म यायेगु सुइतां मखु थ:ता हे ख: । सुनां दान याइ मखु वं परलो-कय् त:धांगु दु:ख कष्ट नयेमालि ।

साहु – दान धयागु हाम्व: छ्ग: हे याये मन्याङा नि जिं । छु दान याये ब:जु ?

ब:जु – मन्यांगुलिं आ न्यांके माला साहुजी । दान धायेगु थ:ता मा:मा:गु दान याये-गुका । आना च्वनेता छ्चेँ माली छिता, नयेता बुँ माली न्यनेता ट्रान्जिष्टर माली, स्वयेता घडी माली, खर्च यायेता ध्यवा माली, छु छु मा: व व क ।

साहु – छ्चेँ, बुँ, ट्रान्जिष्टर, घडी दान यासा परलोकय् जिता व व हे दइगु क मखुला ?

ब:जु – दइगु दइगु उकियां मनूतय्सं दान

याइगु नत्र कां जक दान याइला !

साहु – ए··· । अले दान धायागु थःगु करपिनिगु न्ह्याह्मासियागु दान यःसां ज्यूलाःलय् बःजु ?

बःजु – ज्यू ज्यू दान धयागु थःगु करपिनिगु धयागु मरू । भिं भिंगु बांबांलाःगु, मू आपाः आपाः वंगु जुलकि ज्यू । धयातःगु नपां दः– लालयेत पंच वर्षानी दश वर्षानी तादयेत प्राप्तेषू षोदशे वर्षे पुत्रं मित्र निवर चरेत अर्थात साहुजी–गुह्मा मनुखां भिं भिंगु बां बांलाःगु अप्व दान याइ वं उलि हे भिंक साक बांलाक जीवन हना सुखावती भूवनय् च्वने दइ ।

साहु – अथेसा यां दान याये बःजु । थःगु करपिनि धयागु मरुसा दान याये, भिं भिंगु हे दान याये ।

काय् – अब्वा, हुं हुं ।

साहु – छं छुं पीर कायेम्वाः बाबु । ह्मामो छगः हे छंत नोक्सान याङ थके मखु । का बःजु न्हापां छ्चें क । च्वनेत लाइकगु भिंगु व बांलागु छ्चें तुं सिंग दरवार खः का तर छुयाये मिं नल व मजिल ! उकिं जितः लाइकगु मेगु छ्चें खनागु ला राष्ट्रिय सभा गृह हे खः व हे दान याये माली बःजु । व जूसा प्याखं पिखं, ख्यालः खिलः क्यनीपिंत नं बालं बियाः छगू शोया न्ह्यसः च्यासः दां नं कमय् याये दइ । छ्चें यात राष्ट्रिय सभागृह हे क

(बःजुं व धाये थ्व धाये सिइ मखु, ख्वाः खिउंक हइ साहुं हे धाइ) मज्यूला बःजु ?

बःजु – (इतः मितः कनाः) ज्यु तुं ज्यू, सरकर्सा चीज जुलक ।

साहु – सरकारी चीज जुलां छु जुल बःजु ।

बःजु – जुतुं छुं मजू सरकारी चीज दान याता धकः सरकारं ज्वंके जांके हइला धयागुलि भतिचा मछिक ।

साहु – सरकारं ज्वंके हःसां बःजु याता यां ज्वनीमखु, ज्वंसा जिताहे ज्वनी दान ब्यूह्मा धकः ।

बःजु – छिता ज्वंसा नं यां मज्यूनि साहुजी ।

साहु – जिता ज्वनेता यां सरकारया घाँय् घाँय् बाज्या म्वाक हःसां फइमखु । आः बाह्र बजेयां जि सिइह्मा जुल, सोह्मा सिता ज्वने फइला । उलिमछि राष्ट्रिय निधी बेपता जुया च्वना नं, उलिमछि राजस्व हिना मिना जुया च्वना नं सरकारं वास्ता तयेमफः धाःसा जि राष्ट्रिय सभागृह छगू दान याङां वास्तायाङ च्वनिला बःजु । वास्ता हे तःसां कारवाहीया लागीं यमराज याथाय् पूर्जि छगू छ्वया हइका– 'जिमिगु राष्ट्रया छगू जकगु राष्ट्रिय सभागृह जिमिगु स्वीकृति मकासें दान याङ फलानाह्मा आंका वयाच्वंगु दः, वयता दान बिया वःगु राष्ट्रिय सभागृह कुबिकां तुं जिमिथाय् तुरन्त बुझय् याये हकि, मखुला धायागु जूसा क्वीगु मित्रताय् तःह्लांगु खलवल प्याहाँ वइ ।

बःजु – अन्तर राष्ट्रिय मैत्रीपूर्ण सह अस्तित्वया

लागी नं यमराजं छिता खीह्मा सरकार याता बुख्य् याये हइला?

साहु – बुख्य् याये हइ मखु ब:जु। अन्तर राष्ट्रिय कानूनं हे ल:ल्हाके बिइ मखु। थौं तक अथे खुया:, हेका:, डाकामारे याङ यमराज याथाय् वांपुं लित छ्वया ह:गु छि सियाला ब:जु ? छुं जुया: थ्व इतिहासय् मजूनि काथं अन्तरराष्ट्रिय कानून याता उलंघन याङ यमराजं जिता खीह्मा सरकारयात ल:ल्हा:सां छु हे जुला हानं जि म्वाङ हे वये दइ। उकें ब:जु छ्चेँया खाँय्ता राष्ट्रिय सभागृह हे, मज्यूला ब:जु

ब:जु – (वाका:ततं) छि स्वयाक साहुजी, श्री कृष्ण गोविन्द हरे मुरारे।

साहु – अले जिता मागु घरी ब:जु। घरी छ्चेँयात मलवयेक मज्यू, उकें ल्व:गु घरी यां घण्टाघर हे जक ख:। अले बगैंचा। जि बगैंचाया गुलि सोंख द:ह्मा धायेगु खाँयां जिगु बगैंचा ब:जुं मखांगु मखु।

ब:जु – (ख्वा: चकंका:) अहो छिगु बगैंचा धाथें बांलागु ख: बा। ज्यू वहे बगैंचा दानयाङ दिसँ।

साहु – छ्चेँ व घरी यात मलव: जिगु बगैंचा। ल्व:गु यां रत्नपार्क हे ख:। रत्नपार्क दान याये माली।

देसय्मरू – अहो मालिक ! रत्नपार्क दान याङ दियां ल्यासे ल्याह्मोत गना चाह्यू वानिगुलय् ? थ्वया मज्यू हजूर।

साहु – (तमं जागय्जुया:) अय् देसय्मरूचा खाराजूगु प्यंथें छु भ्यार भ्यार प्यार प्यार हाला च्वनागु आमु। छं अबुजुया रत्नपार्कला छं प्वा: स्याकेता। ल्यासे ल्याह्मोत चाह्यु वाने मासा बालाजुइ वानिक, गोकर्णय् वानि क। सरकारं मा:गु वन्दोवस्त याङ त:गु मरुला।

काय् – म म म मरुला !

देसय्मरू – मालिक साहेव याता रत्नपार्क हे छाय् माललय् ? भूगोलपार्क दयेवं मगाला ?

साहु – मय् मय् जिता भूगोलपार्क, सकस्यां खिच्व फाइगु, जागीर मरुपुं गोरखा पत्र स्व:वइगु

काय् – स्व स्व स्व स्वां छफ्व हे मह्व:गु।

साहु – क ब:जु रत्नपार्क हे मा:, मय भूगोल पार्क।

ब:जु – ज्यू ज्यू रत्नपार्क हे काया दिसँ।

साहु – रत्नपार्क हे ! अले मेगु ! ब:जु मन्त्री पद छगू नं दान याये जिइला !

ब:जु – (अजुगंति) मन्त्री पद !

साहु – ज्यउ मन्त्री पद। नत्र थुगुसी राष्ट्रिय पंचायतय् दानेगु योजना फुकं दयेका तये धुंगु क ब:जु। व योजना काथं मत्याइगु हे मखु ब:जु। गथे धा:सा ब:जु दकय् न्हापां जिल्ला सभासदं दानेगु, आना नं मत्यात धा:सा किसान संगठनं दानेगु, किसान संगठनं नं दङ मत्यात धा:सा मजदूर संगठनं दानेगु, मजदूर संगठनं दङ नं मत्यात धा:सा यूवक संगठनं दनेगु, यूवक संगठनं दङ नं मत्यात धा:सा महीला संगठनं जूसां दङ मत्याकसें च्वनेगु मखु।

ब:जु – (न्हिला:) खिँ खिँ खिँ खिँ साहुजी धा:सा ख्या: जक याये यो। महीला

संगठन धायेगु मिसातय्गु धकाः खः । व मिसातय्गु संगठनं छि आम्थे ग्वाँय् तथ्वाःह्मा, मिजंह्मा दाने जिइला । जिइगु धकाः खाँ ल्हाङ दियेगु ।

साहु – छिं मस्यूनिक बःजु । स्वया दिसँ, किसान संगठनं दनिता किसान जुयेम्वः, ततःह्लांपुं जमिंदारत नं किसान संगठनं दङ थौं राष्ट्रिय पंचायतय् वङ मंत्री जुया च्वंगु दः, ततःह्लांपुं मिलया मालिकत नं मजदूर संगठनं दङ त्याकाः थौं राष्ट्रिय पंचायतय् वङ च्वंगु दः, अथेहे बुह्लापुं नं युवक संगठनं दङ राष्ट्रिय पंचायतय् थ्यंक च्वंगु दः धायेगु खः सा जि मिजंह्मा जक व मिसातय्गु महीला संगठनं दानि मजिइला ? छाय् मजिइ ?

बःजु – अथेसायां जियेमाः ।

साहु – जियेमाः छु जि हे ज्यूका ।

बःजु – अथेसा छिं छु मंत्री भपियेगुलय् ? प्रधान मंत्री भपियेगुला, परराष्ट्र मंत्री भपियेगुला, गृह मंत्री भपियेगुला, राज्य मंत्री जक भपियेगुला, छु मंत्री भपियेगु ?

साहु – प्रधान मंत्री नयेगु इच्छातुं मरू बःजु छाय् धाःसा जि प्रधान पंच छक जुये धुन, उकिं व प्रधान धाःगु टाइटल मयल । आः क्वीगु ह्लापां निसेंया कारोवार कालो बजार हे खः । थौं कह्लय् ब्यापारय् ति कालो बजार याये अःपुगु मेगुलि मरु । चुरथ, चि, चिकं, जस्ता, सिमन्टी कालो बजार याङ करोडौंपति जुयेगु थौं कह्लय् तह्लांगु चानस दः । वाणिज्य मंत्री नये दःसा ऊन हे बःजु उकें वाणिज्य मंत्री नयेदःसा परलोकय् क्वीगु कारोबार बांलाक हे दइला धयागु आसक बःजु ।

बःजु – अथेसा साहुजी छिं वाणिज्य मंत्री भपियेगु जूसा क्वीतोला याह्म फताला, नी तोला याह्म फताला वाणिज्य मंत्री छह्म दयेकाः हाकु ह्रामो तयाः दान याङ दिसँ आना छि वानेसाथं हे मंत्री भपिये दइ ।

साहु – ख तुं खः बःजु तर अथे लुँयाह्म मंत्री दयेकाः दान यायेबलय् व हे लुँयाह्म मंत्रीचा छह्म जकं दैक जिता मंत्रीयां जि जुये दइ मखु उकें मंत्री नयेता यां मंत्री पद हे दान याःसां जक नयेदइ । बस, मंत्री पद आना वइ अले जिं कयाः मंत्री नये ।

बःजु – वनं खः श्री कृष्ण गोविन्द हरे मुरारे । का छिं स्वयाक ! अँ छता दान यायेगु खाँ लोमांकल नि छिं, छिता ध्यबा म्वाःला खर्च यायेता ?

साहु – अहो खः बःजु, तह्लांगु हे लुमंक बिज्यात । खर्च यायेता ध्यबामाः जिता । ध्यवा नं दान यायेगु ! तर बःजु दान याये धायेवं राष्ट्र्यातय् आपाः हानो जुइक नं दान यायेमज्यू । राष्ट्रबैंक दान यायेधासा राष्ट्र्यात तःह्लांगु बाधापरय् जुइ, उकें नेपाल बैंक जक दान याये !

बःजु – (वाकाःतयाः) छिंस्वयाका श्री कृष्ण गोविन्द हरे मुरारे !

साहु – अले छ्गू खाँ बःजु, थ्व धायेता लज्या

चायाक जि धायेला मधायेला । छु धाःसा बःजु जिता छें दत, घरी दत, रत्नपार्क नं दत, नेपाल बैंक नं दत, मंत्री नं जुइह्मा दत, तर याकचा गथे च्वनेगु बःजु उकें जिता हेर विचार याकेता राजमतीचा छह्मानं दान याये दत धाःसा…

बःजु – छिता यो योगु दान बिया दिसँ !

साहु – कसा बःजु आः दान कया बिज्याहुँ । (बःजु श्लोक ब्वनाः दान काइ, दान सिधयेवं)

बःजु – कसा साहुजी ठीक १२ बजे जुल आ छि सीसां जिल ।

साहु – (कसंग वनाः) अहो जि सीसां जिल, १२ बजे जुल । कसा बःजु जि सियेक । आः दान कया बिज्याङगु कह्लय् हे चलान याङ छ्वया हका बिया । राजमतीचा त्वःफी बःजु !

बःजु – धन्धा कायेम्वा राजमतीचा तयातये मखु छ्वया हये ।

काय् – अब्वा जि नं व ब व वये !

साहु – छं पीरकाये मते बाबु, छ ख्वये मते स्व ! आः क्री ध्यबा काये दःपुं आसामीतय्गु नां कङ थके छंता ! रंजना हलया मालिक बाल कृष्ण साहुका, धाख्वा स्टोरका, ग्रायण्ड उल सेन्टरका, वंगलय् याह्मा लाल साहु का, रामलाल गोल्छाका, हलखोरीराम मारवारीका, थपिं फुकं क्रीसं पत्यार याङ तयागु लिं नया च्वंपुंका थपिसं ध्यबा पुले हइ का,…अले मेगु छु धाःसा साफु धुकू याह्म नाती बज्र वयागु ह्नसला पत्रिका यागु छह्मो दां काये दःनि धकावइ वःसा मसिया धा, जिब्वां धया थकुगु मरुधक बियेमते ! कासा बाबु जि वाने आ, ख्वय्मते, (च्वय्स्वयाः) अब्वा जि वल, जि वल, (बःजुपाखे स्वयाः) सिये जक मासेंलि नं फुर्ति साथं हे सियेक (काय्पाखे स्वयाः) अँ बाबु छता खाँ धाये लोमान, हुं देसय्मरूचाके ह्नाच चिपयाःगु ह्नखा व उखुनु तछ्याःगु गिलासया क्याना ध्यबा पुइकि, ह्नाय् का आ जि वान ।

(साहु ग्वतुलाः तुइगु गां फाइ । काय्ह्म अब्वा अब्वा धकाः (ख्वइ)

बःजु – अहो काय् बाबुचा छता, खाँ लोमान, थाना स्व थाना स्व । हवाइ जहाजया टिकट दान याये लोमान काय् !

काय् – ह ह ह हवाइ जहाज या टिकट ! छाय् ?

बःजु – छं मस्यू बाबुचा ! ह्नापा ह्नापा सीह्मा सिता वैतरीनी तरय् याकेता सा दान याइगु । व दान याःह्मा साया छुप्पं ज्वङ सिह्मा तरय् जुइगुका । आः सा दान याये म्वालका मोटर, हवाई जहाज दःगुलि । उकिं छंब्वायाता हवाइ जहाजय् तयाः वैतरनी तरय् यायेता हवाइ जहाजया टिकट दान याये माःगु का सिलला !

काय् – टि टि टि टिकट जिके मरू

बःजु – टिकट मरुसा, टिकट या ध्यबा दान या !

काय् – धे धे धे धेबा गुलि ?

बःजु – मालीक ङासः

काय् – (ह्मिचां छरका वंगु लिकयाः) जिके यां छरका दः जक दता ब ब ब बःजु ।

बःजु – थ्व छरका यां वैतरनी तक वानेगु बस भाडा हे मगाः ! म्वालका कह्ल्य्कंसा कायेका आः याता थिकाःनि दान या छं !

काय् – थिकाः !

बःजु – अँ थिकाः, उधारो, कह्ल्य् काःवयेका छंके ! (श्लोक ब्वनाः बःजुं दान याकी)

का आः मतानि ति, सिह्मा दङ वइ ! (काय्ह्मस्यां ख्व ख्वं साहुया छ्चं फुसय् व पालि क्वय् मत तइ तर सीह्म सना हइ । बःजु लिचिला वनाः हाली) आ काय् बाबुचा मखुथें जुल, स्व छं ब्वाया प्राण मवां नि, घिति घिति च्वङ च्वना तिनि ! छुं छां पाप याङ तःगु दःला दःसा धा काय् ।

काय् – (ख्व ख्वं) अ अ अ आ जि गथे धायेगु बःजु । अब्वा नाराःयःया नां का ।

सीह्म साहु-- देसय्मरुचाके ध्यबा का

काय् – दय्या दय् छ सुंक सिङ हुं जि कायेनि, नारायण !

सीह्म साहु– नाती बज्र याता ध्यबा वियेमते !

काय् – दय्या दय् छंता छाय् पीर, छं मथां प्राण त्वःति यां, नारायण !

सीह्म साहु– बाल कृष्ण साहु याता त्वःते मते

काय् – दय् धासि नं, छ मथां स्युया अब्वा ! (साहुजु उथि उथि कना च्वनी)

बःजु – अय् देसय्मरुचा, छं सिया साहुजुया पाप, स्व अय्नं सिये मफु नि ।

(देसय्मरु चां बःजुया ह्लाय्पनय् स्वां पुइ)

देसय्मरु – थजः थजःगु क बःजु, मालिक धायानं मजिल नि

बःजु – अहो काय् तह्लांगु हे पाप, (सीह्मा साहुया ह्लाय्पंक्वय् वयाः) अय् साहुजी छि ग्यानापु ग्यानापुगु पाप याङ तलका, व पाप या प्रायश्चित मयाः तलें छि प्राण त्वःती मखुनि खःसा खः धाया दिसँ–छि, ·· चि, चिकं, मचिकं, सिमन्टि थजाः थजाःगु कालो बजार याङ दिल हँ, घ्यलय् सकि, ल्हुसिया पु ल्वाक छ्चात हँ, आसामरु याता ङेरका दां बियाः ङादोया भों च्वकाः वयाता बसोबास मरयेका बिला हँ, खःला ? खःसा खः धाया दिसँ छाय् सास्ति नया च्वनेगु ? सी धुंकाः नं छुकिया इज्जत धया दिसँ ।

(सीह्म साहु मफु मफु दङ खः धाइ । उलि धयाः लिपा व साहु सनी मखु) क बाबुचा आः छ ब्वां प्राण त्वःतल । आ जि वाने । हवाई जहाज या टिकट दानया ध्यबा कह्ल्य् वयाः कः वये । आः ख्वये म्वाःल । गुथियार सतके छ्व, माः माःगु न्याके छ्व सी उथय् यायेता । का जि वान ।

काय् – (ख्व ख्वं) ग ग ग गांतां बःजु

बःजु – छेँय् वांतां काय् !

काय् – भ भ भ भागेती बःजु

बःजु – म्वाल म्वाल काय्

(ब:जु वानी)

काय् – देसय्मरू, ज्य ब्वा सित ख ख ख खला। आ जि ख्वये माल। छं हे मा: मा:गु न्याङ हति, गुथियार तय्ता नं च्वयेका थकि! सेफ चायेका: ध्यवा लिका ना थ्व त:चा।

(त:चा नां काये वं सीह्म दनावइ)

साहु – त:चा, ! ग्व जिगु त:चा ग्व त:चा

(काय् व च्य: ग्याइ)

देसय्मरू – चिच्या हि:क:ह्मा मलिक लिचिला दिसँ अगति दङ वल अगति।

साहु – अगति, जिला अगति ?

देसय्मरू – अगति यां ख:नि, त:चा नां कायेवं सी धुंकह्मा दङ वसेंलि। स्व, ख्वा: नं पात।

साहु – छु ख्वा: वला जिगु, छु खिचा ख्वा: वलाला

देसय्मरू – स: नं पात।

साहु – फै स: वलाला ?

काय् – (वाल्लमिना:) अब्वा धाथें छ म म म मसीनिला ?

साहु – मस्या, १२ बजे जूसा जि सित, मखुसा म्वा:नि।

काय् – ब ब ब ब:जुं यां ह्लाच: हे ब ब ब बाह्र बजे जुल धा:गु

साहु – ब:जुया घरि चलाक जुइक ब:जु थें हे।

(भचा स्वह्मां वातां च्वनी)

देसय्मरू – अय्सा मलिक सा:ब, हजूर सित म्वात जिं सिइका बिये

साहु – का, छं गथे याङ सिइके तेङा का,

देसय्मरू – थ्व त:चां हुं सेफ चायेका: ध्यवा लिकायेगु, अबलय् मलिक सा:ब दङ

व्याया: जिता दाल, ब्व:बिल धा:सा मालिक सा:व सित। जिता छुं मयात धा:सा म्वा:नि।

साहु – (अजुगति चाया:) छं सेफ चायेका: ध्यवा लिकाइ बलय् जिं दाल, ब्व: बिल धा:सा जि सित, छुं मयात धा:सा म्वा:नि

देसय्मरू – अँ…

साहु – (भचा बिचा: यानांलि) अहो काय् देसय्मरू आमु खाँ यां जिइमखु ! क थिया स्व जिगु सेफ, छंगु कपा: तज्याइ। ध्यबा खाँय् सित म्वात धायेगु दइ, ? सिह्मानं दङवइ म्वाह्मा नं दङवइ। क, ह्लि त:चा।

(साहु दना वया: देसय्मरू यात लिइ कायह्मा हाली)

काय् – ब्यु ब्यु त त त त:चा। म म म मथीक ब्यु (देसय्मरूं त:चा बिइ मथीक)

साहु – छाय् मथीक। (कायम्हे सित) थुइक पशु, छयां हाँइ, जि सीवं यां छं नोकर याता त:चा ल: ल्हाइह्मा मखुला ?

काय् – छु यायेलय् अब्वा, जि ख्व ख्व ख्व ख्वयेमाल अब्वा सीगुलिं।

देसय्मरू – मालिक सा:ब सीसां म्व:ल म्वा:सां म्वा:ल। जिता व हुखा व गिलास या ध्यबा माफि बिया।

साहु – अय्सा जि सित काय् देसय्मरू !

काय् – छ छ छ छाय् ?

साहु – वयाता हुखा व गिलासया ध्यबा माफि बिये मफया। (देसय्मरू यात)

(ल्यं ४२ पेजय्)

सिधानः गुर्जु !

जनकलाल बैद्य

[मातं क्वथा । जातः स्वइगु ग्वरलय् किगः खां खिनातःथें चिच्चाः दं । जातः स्वयेगु पेशायात ह्रिस्याये थें ग्वरलय् ह्वखा, मकः, बक्ः पोंचा इत्यादि तयाः तःगु । गुर्जु याकःचा ग्वार्तुलाः पुतुपुतु हाला च्वनी ।]

गुर्जु-- नं धाःसा सिघानः गुर्जु, प्वाः धाःसा फुसुलु । नं न्यनां न्यने मयेक जाः, जाकि दाला छतिं मजाः । (ह्लातिक्ा कयेकुंकाः, कपालय् दायाः मू पुली । हानं दर्शकरिखे स्वयाः हाली ।)

थ्व... थ्व... संचरवारया गोरखा पत्रय् राशी फल पिकाःगु हे मजिल । जि थाय् की को छह्म हे दुस्वः मवल । (गोरखा पत्र बस्वाइ) का, स्वरे छापय् यानाः तःगु– छेँ, बुँ चूलाइ हँ, न्हंगु सम्पत्ति लुइ लँ, मुद्दां त्याइ हँ, जयमांपिनि भाग्य प्वलाः बकसिस कायेगु चट मजू ला ? मिसायात मिजं, मिजंयात मिसा चूलाइ हँ... का, का जातः तुइकेगु ज्यानं लाका काल का धत्तेरी का । फल्ना गते धिसका नाप ल्वाये माली, धिस्का गते बःसय् च्वने बलय् होस मदयाः ह्विचा चाइ हँ ... जातः क्यं वइपिंत ग्वाय् पिप्युं ख्यानाः दाला दंक जाकि दक्षिणा पुइं हायेके मदइगु जुलका धत्तेरीमा । (जःगे जुयाः) व हे जक जोशी ला ? वया जक प्वाःला ? वया जक त्वाः ला ? जिमि प्वाः पवसा ह्वयेकाः फाताफाला पुला च्वने ला ?

(कलाःह्म दुहां वइ)

कलाः– ताल स्व, पहः स्व थ्वया ! ग्वःकः धाये धुनका थ्वैत तिंख्यः सिथय् फलय् च्वनाः जातः स्वयेगु याःसा का मनुखं खनी । दां दुहां वइ ।

गुर्जु– खँ स्वरे थ्वया ? जितः छु खना छं ? जि छु पासि, बःसि, तुसि गीह्म ला तिंख्यलय् च्वं वनेत ? जितः ह्मस्यूला छं नब्बे सालय् भुखाय् ब्वइ धयाः ख्यानाह्म, सात सालय् प्रजातन्त्र जुइ धकाः कनाह्म, सत्र सालय् पञ्चायती प्रजातन्त्रया शाइत लुइकाह्म । म्हं हे मस्यू छं जित...

कलाः– छु याः छु मयाःका छि ? कर्म्या जक थय् दइ, अय् भाग्य भिना वइ धयाः थः गतिपति मदयेका ज्वीह्म का छि । कर्म्या जुलं गजाःगु बुद्धि– तिंख्यः छचालि स्वः रे छि– वाउँभत्तु क्वाकाः, परदरसनी हवीजाज चाहिकाः धेबा क्वाइ थें भत्तु चाहिकाः, धेबा कमय्याना च्वंगु । थुगु ई जुल जाकि द्वाहां वल ला धेबा द्वाहां

वल ला । कर्पिनि अन तिख्यलय् पँपँ नोट, द्वँ चिक जाकि, लख्खु लख्खु धेबा, धे धे कःनि (दाला पुत्तुपुइकाः वांछ्वइ)
(खापा सः वइ)

गुर्जु– माःगु ज्या सं हुँ । कुने सु वल थें ।

कलाः– सु वइ ? धाप्लां ख्याः वःसा का (पिहां वनी)
(छह्म मनू वइ ब्वहलय्तक सँ क्याबलां क्याबलां । तगय्याना तःगु भ्वत लनं फिना तल । बेलबटम प्यायण्ट न्ह्यानाः जनिखं चिनातल । ग्वालि तःजागु लकां । टाइ । ब्याय्ग । कमण्डलु । झोला । गगल्स ।)

मनू– सिधानः गुर्जु । जिगु जातः छकः बांलाक स्वया बिज्याहुँ । (ब्याय्गं जातः थू पिकाइ । फ्यना क्यनी । रंगीन भोंया जातः)

गुर्जु– (थःगु थाय् छिंकाः ग्वर्लय् च्वयेची यानाःलि जातः फ्यँफ्यँ चक्ख्यंका स्वइ) जातः ला सिक्क हे ताहाकःनि छिगु आयु नं ताहा थें ताहाइका । जात ला बांलाः नि रंगी–चंगी भ्वं स्वां थें । रंगी–चंगी वसः यक्व पुनीह्म ल्यास्य कलाः ह्ययेकः जुइ का छि । जातः ला क्या खासां ब्वःनि फरफरं फय् मसंसां फय्खतय् च्वनाः दौडाहा वनीह्म मन्त्री जुइ—

मनू– व हे खः छकः क्यने धकाः । थ्व जातः बांलाक हे स्वइ बिज्याये माली । जिमि अबु बेकूफ जि बुइ सातं घौ पाला स्वः वंह्म काय् बूगु लस्ताय् सुलिं मय्जुया- थाय्नि वनाः का गुबेतक कौला याना च्वंगु । उकिं थ्व जातकय् जि बूगु घौ– पाला लिबाःगुलिं जुइ जिगु न्ह्यागुं ज्या- खँ ह्लापा लाये माःगु लिपा लाइगु ।
(पतिचा ल्याख्याख्थां न्यंकू लिसे गुर्जुं नं ग्वर्लय् ध्वः साली) कलाः जुइह्म मिसाया प्वाथय् दये धुंकाः बिहा याना- गु– १
ब्याहायानाः मचाया अबु जुइकाः प्रौढय् आखः ब्वं वनागु– २
काय्चां एम. ए. पास याःगु खनाः म्या- ट्रिक धाःगु पास बियागु– ३
जि म्याट्रिकय् फेल जूबलय् म्यात्रिका प्रसाद प्रधान मन्त्री जूगु– ४

गुर्जु– स्वये सा । अय्नं धन्दा कइदी म्वाः । दशा धयागु हिला जुइयः गःगः ल्यवः दुह्म मिसा थें । ग्वाः ग्वाः कलाः दुह्म मिजं थें । धइ दिसँ, दशा भिंमभिं स्वयेगु ला, बिहाया साइत सीत ला ।

मनू– बिहा ला धाये हे धुन नि कलाः ज्वीह्म मिसाया प्वाथय् दये धुंकाः तिनि थाना- य् हूलहूल मनू साछितयाः क्वछिनाः गुहेश्वरी स्वयम्वर यानाः सिधयेकागु । जाहान बच्चा लही हे माः । कमाय् याये हे माः । कमाय् याये न्ह्यः जागीर नयेत धाःसा दर्खास्त दर्ता याये थाय् हे साख़ाबःसय् च्वने बलय्सिबें मोमो का । उलि जक ला, आइ. ए., बी. ए., आइ. कम्., बी. कम्. जाँच पास मानि हुँ । बरु नीदो दां पहिला लाकेगु सूर दु रेडक्रस चिट्ठा लाकाः, अजागु जाँच पास यायेगु

ह्याउ मदु। पसः तयेत लाय्चां मदु, च्वनेत बाय्चां मदु धकाः जिमि कलाः यात न्यंका। अःपुगु लँ छ्का जक दनि मय्जु छं पुह्नि पतिकं अपसं च्वँ। छंगु धर्म–कर्म जि मन्त्री जुइगु इच्छा दु धयां छु धाल स्यूला गुर्जु जिमि कलातं 'मनुखं पलाः तयाः मोटर ब्वाकाः यःयः थें सना वये धुंकूगु तिमिला पुज्याये मखु' धयाः थी हे मदु कलाः। छु याये गुर्जु? अमेरिकनत जुल रसेनत जुल चन्द्रलोकय् ग्वःन्हु मछि चाहिना वये धुंकल। ज़ि चाहिं कमाइ मदुह्म धकाः कलातं हेपेय् याःगुलि न्हूससलय् हे दुमचायेकूनिह्म। का सा गुर्जु जि थुग्सी चुनावय् दने त्यना नेता जुइत। चुनावय् दनेत दर्खास्त तः वनेत भिंगु साइत गुथाय् दु? चुनावय् त्वायेबलय् फ्वाइपिं दु ला? त्याये धुंकाः पकाःपिकाः वइगु दु ला? जि ला थुल-ला गुर्जु? नयेतां हे नेता ज्वी त्यनाह्म। (गुर्जुया ह्लाय्पं लिक तःसलं) वां मथीक कथुइ मथाक नये चू लाइ ला?

गुर्जु– अयागु खँ जावा नं तःसलं न्यना च्वने ला, सुम्क भपे का, भाषण यायां धकाः नये का। (गुर्जु ग्वर्लय् छु छु च्वइ। पतिचाय् त्याः ख्याइ) तृतीया, चतुर्थी, पञ्चमी थःगु जिम्माय् च्वंकं हजमि अर्थात् माने छु धासांनि शास्त्रं धासेंनि छिगु धुकुती कतिलाःसि लक्ष्मीया आसन क्वातु। (हानं पतिचा त्याःख्याना: ब्वनाः न्यंकी) नवमि, अष्टमि, सप्तमि, षष्ठि, स्वंगः मिखां कना जुइ छि अगस्ति।

अर्थात् शास्त्रं धयातल छु धाःसां नि छिगु कपालय् महाद्योया स्वंगःगु मिखा बाय् च्वना च्वंगु दु। अतएव हे कारणं छि नये थाय् काये थाय् क्वाये थाय्, न्ह्याथासं पूर्व–मेचिनिसें पश्चिम कालि थ्यंकं दृष्टि तये फुह्म, गंगु क्म्सि सां वांन्यानाः क्वाल्ल–क्वाल्ल ति त्वने सःह्म, काकां मगाःह्म, ननं लुमदंह्म अगस्ति ज्वी। (हानं पतिचा त्याः ख्यानाः)

चतुर्थी, तृतीया, द्वितीया प्रथमा
तथा च थःगु खँ जक द्यथलाकेमा

अर्थात् शास्त्रया प्रमाणं छिगु स्वभाव चथाद्योया थें चतुर ज्वी। पयाकाधों थें चंख ज्वी। थःत मालीगु घडी अर्थात् माने गय् धाःसांनि भोट काये माःसा म्हुतुसी कंस्ति इलाः भोत बी पिनि तुति पाली पयतुपययेगु ज्याय् सिद्धि ल्यू। चुनाव त्वानाः त्याइगु प्रबल जोग खने दु अय्सां शास्त्रय् छु धयातल धकाः कीगः कुर्का स्वयबलय् छु धाःगु दु धाः-सां नि।
(राशी मण्डलय् कीगः कुर्काः छु छु त्याः स्वयाः)

बलिदानेन चूपं भवतु,
त्यागेन च चिला वनी

अर्थात् भनाइ छु धाःसां नि छितः राहुं, छिगु भाग्यया लँ पना च्वंगुलि छिगु दिन दशा मभिनाः जक हे ह्नि ह्नि एकादशी भोगय् याये माला च्वंगु छि। छि बलिदान याःसा राहुं सुम्क लँ चिला बी छितः।

मनू– बलिदान बी हे मा:गुला, गुर्जु ? अय् जुल कि ला नयेतां जक नेता ज्वी धयां नेता ज्वी मखवं हे थ:नि सी मालीगुला ? थ्व सिबें क्वातुगु अ:पुगु सिद्धगु शान्ति यायेगु उपाय मदुला, गुर्जु ? छ:पिंत हे बरु न्ह्याक्व मा:सां– (ब्याय्गय् वाली)

गुर्जु– अथ्यला भाजु न्यना दिसँ– जित: सकस्यां सिधान: गुर्जु धा: । सिधाया नामं वसिना कि हे दुहां मव: । जिगु धर्म छिकपिं थें जा:पिनिगु ज्या सिद्ध याना: थ: आनन्द ज्वीह्म अर्थात् जिगु नां सिद्धानन्द गुभाजु । धन्ना कइदी म्वा: छतिं छि । अय्सां शास्त्रय् व:गु जुया: छि बलिदान बी हे मा: थुकी । जिं सङ्कल्प मन्त्र ब्वने धुनागु– फरक जुइ-मखु थ्व ... अय्थय् धाये दइमखु छि ह्लापां तुं मधा: धाइ स्व...
(मिखा च्याका: स्वया च्वनी ।).

मनू– (थुरुरुरु खाना:) आ: गय्याये...आ: गय्याये ... ... (भ्याराक्क क्व:दला: मिखा भ्वय्भ्वय्कनो)

गुर्जु– (इप्प:कना:) अय् ल: थल ज्वना वा धया ... मखुथे जुल धया थन ... ... गुज्व:ह्म ग्याफरा खनि थ्व ... बलिदान बी मा: जक धाय्वं बना: वंह्म ... धात्थें बलिदान बी मा:गुसा आंग्सा कले सुचुका: नर्कय् दल्लय् जूवनीका (कला:ह्म ह:गु लखं भाराभारां लुना बी)
(याक:चा पुतुपुतु हाली) अपाय्च्व: ग्याये मा:गु छु दु ? थौंकन्हय् नापं छु खसि फुला, खा फुला, चखुंचा फुला बलि भोग बिया: पासा भाइपिंत पाहां याकूसां गा:गु ।
(मनू वाथायिथि दना)

मनू– (लय्तातां) ये, अय्सा खसि, दुगु, मे, खा, हँय् न्ह्याह्मसां पशु–पंछी जक बलिदान यानां गा:गुला, गुर्जु ? जिउ का जिउ । छु थाकु धका: । उलिनापं आ: वइगु मोहनिया स्याक्वत्याक्व खुनु द्योद्यो पिंत धाक्व धाक्व हे भोग बीके का । उलियानां चूनावय् त्याइ ला ?

गुर्जु– कीग: कुर्का दिसँ । (गुर्जुया दालाय् च्वंगु कीग: छम्हू काइ । गुर्जु बी मखु । मनुखं थ:गु ब्याय्गं सच्छि वंगु नोट पिकया च्वंगु खनी)
(कला:ह्मसित अह्ल्याना छ्वइ (अय् अे थन स्व तलय् आगमय् च्वंगु सिद्धामणि कीग: प्व: ज्वना वा ।
(मनूयात न्यंका च्वनी) छि चुनावय् त्यायेव क्या:क्यालं तरकारी लययात:गु धूधालं लुना: छित: लसकुसयाइगु जोग दु छि राजीनामा बी मालीखुन्हु छित: घाँय् ल्वल्वसुकीगु संकटा दु ।

मनू– घाँय् जकला छु नव: घाँय् ल्वसुकूसां लाकालाका नये का ।
(कीग: ह:गु कया:)
का, गुर्जु, गुखे स्वया: कुर्के ? (उखे स्वयेला थुखे स्वयेला सनी) गुगु क्वथाय् लाक्क कुर्कूसा जि त्याइ ? (कीग: ज्वना: ह्ला: खाका च्वनी)

गुर्जु– गुजोह्म ग्याफर थुजा:ह्म नं चुनावय् त्याका: जुया नइ नेता ?

मनू– सिलला गुर्जु जि कला: अत्तापत्ता मद-येक बेपत्ता जुया: कलकत्ता वना वये धुनाह्म ।
खंला, बेलबटम प्यायण्ट ल्यासे धाक्व जिं धा:थें दु खं ला, कमण्डलु क्वोला सिद्धिबाबायाके देखा कया तयाह्म ह्म-स्यूला जित:– किसानत धाक्व जिगु पल्टन स्यूला– ल्याय्ह्मत धाक्व जिगु संगठन ।
(कीग: कुर्के हथाय् चाचां)
गुगु क्वथाय् कुर्के ?

गुर्जु– छि स्वया: न्ह्यागुली कुर्कूसां जिउ ।

मनू– (क्वोकय् जुया:) न्ह्यल्ला:गुली कुर्कां जि चुनावय् मबुइला ?
(हानं ब्याय्ग् चायेका: सच्छि वंगु नोट ह्ला:तय् ब्वया:) जनिगर बिन्ति स्व गुर्जु । छ:पित सिद्धानन्द हे मानय् याना । छ:पित मकनानि हला– जि ल्यासेतय्के भोत फ्वं वनां इमिसं लाखे छह्म छह्म ल्याय्ह्म ल्यया: मन बी धुन हँ । ल्याय्-ह्मतय्के भोत फ्वं वनां इमिसं जिगु ब्वह पह, ह्लकु ककु, ख्वा: प्वा: नतुना: छ भुंडिवादीला, कय्तावादीला, लुङ्गी वादीला, सारी वादीला निं कँ धाइगु । छ:पिनिगु गुण क्ललक्क लुमंसे वल । बरु छ:पिनि लुमंला– छपिसं जिगु जातलय् च्वंगु भताभुङ्ग राशि व जिमि कला:या जातलय् च्वंगु कचिग: राशि ल्ह्वंका बिज्या:गु । आ: नं छ:पिसं धा:गु क्वथाय् कीग: कुर्कल कि जि चुनावय् धरोधर्मं त्याइ ।

(कीग: छपुचलं गुर्जुं क्यंगु मण्डलय् तइ)

गुर्जु– (ज्वय्ज्वय् पिना स्वया:) छपुच: मछि कीग: ग्वाच्चमिक तयेगु ला व ? छग: कीग: थय्क च्वं ल्ह्वना: कुर्का स्वये मा: का...

मनू– छग:चा कीग: च्वं अय्क कुर्कां जिगु भाग्यय् लाइ ला ? जि चुनावय् त्याइला ?
(निक: स्वक: कुर्कां नं मला:गुलि गुर्जुं क्यंगु मण्डलय् थ:गु ह्ला: न्ह्याका: हे कुर्की)

गुर्जु– का, साइत लुल । चथाखुन्हु चाह्लसिया चार बजे । लुच्चा लगनय् । छुच्चा जोगय् खुँया नक्षत्रय् ।
(व मनू ब्याय्ग क्वखाया: वनेत दनी । गुर्जुं वाका:ततं ह्ला: फइ । दुनें गुर्जुया कला:तं हाछिका: तया हइ गुर्गुं नं लँ पना तइ)
जिगु दक्षिणा बिया दिसँ ।वाक्का: व हाछिका: चूला: बलय् अथें वन कि फाला वनी ।

मनू– (धक्का: तया:) जिला धक्का: वल । वंसां जिल जि, गुर्जु ।

गुर्जु– (वाका: तया:) छि जक धक्का: वयां जिउ ला । ब्याय्ग व गहतां टाइ ज्वना तइ । मनू वनेत सनी)
अय्, अे ... मिसा, स्वाने फुसय् च्वना: हाछिका तया पं वा धया । छिमि धाप-लां ख्या: आजु दक्षिणा मबिसे बिस्यूं वनीन । ... (गुर्जुया कला: हाछिका: ततं तुफि ज्वना: सँ फँफँ तया वइ । व

मनुखं थःगु ब्ययगं पचिंक जाःगु नेपाली खाम बी)

मनू– थुकी छःपित तयाः नं अप्वः जुक्व नापलाक्वसित छकू छकू थयेक इना बिया बिज्याहुँ । (मनू वनी)

कलाः– जिं स्वथना तये हिं (लाकः वनी) निह्मतिपूया लाकालुकु जुयाः खाम गुनाः उकी च्वंगु चुनावया पर्चा चिच्चा दनी ।)

[थ्व ख्यालः ललित अध्ययन गोष्ठी, तंगः त्वाः यलं, 'ताःचा प्वांय्' प्याखं लिसें थाय् थासय् क्यंगु]

[३६ पेजया ल्यं]

सुयां लागी मसीसां छंगु लागी निं जिसित देसय्मरू । का आः ख्व (काय् स्वयाः) छ नं ख्वः (दर्शकत पाखे स्वयाः) छिकपिं नं ख्वया दिसँ, जिसित, १२ बजे जूसां सित मजूसां सित । छह्म हे ह्लिले दइ मखु, सकलें ख्व ख्व ।

(तर दर्शकत छह्म हे ख्वइ मखु, सकलें इति इति ह्लिली, उकें धकिं मयः मयः तिना वनी)

क्वासँ !

ख्याल: विकसित कला व च्वन्ह्याःगु सभ्यताया चिं

माणिकलाल

नेपाली जनताया, खास यानाः नेपालया नेवाः जातिया जनताया छगू तस्सकं ताहाकःगु परम्पराया रूपय् न्ह्याना च्वंगु ख्यालः छगू तस्सकं अध्ययन याये बहगु परम्पराया रूपय् क्वीगु न्ह्योने दु । मेमेगु नखः चखः थें गुनिपुह्निनिसें छवाः चाचू ह्नि तक न्ह्याइगु थ्व ख्यालः आः क्वीगु न्ह्योने छगू नखः बा छुं धार्मिक चाड थें खने दये फु, तर बांलाक वाला स्वःसा सायाः धार्मिक पर्व खःसां ख्यालः सायाः नाप सम्बन्धित मखु, छगू मुक्कं सांस्कृतिक गतिविधि खः । सायाः ब ख्यालः छगू हे इलय् लाः वःगु जक खः, ख्यालः साहित्य व कलाया छगू सिर्जनात्मक पक्ष खः, आम जनतां हे ब्वति काइगु जन–कला खः ।

ख्यालः गुबलेसंनिसें पिदन, गुकथं विकसित जुया ववं थौंया स्थितिइ थ्यन धयागु खँ जा गम्भीर ऐतिहासिक अनुसन्धान याये मानिगु खँ खः । थ्व ज्या सरकारया पाखें प्रोत्साहन व फुगु चाःगु तक साधनया ग्वाहालि प्राप्त जुइगु स्थितिइ थ्व विषययात लाज्या मयासे अनुसन्धानयात हे थःगु मू अभिभारा ताईपि मनूतय् म्हंम्हंया कुतः जक मखु थ्वलं हे जानाः यायेगु अनुसन्धानं यक्व महत्वपू खँ पिहां वइ तिनि । थ्व लेखय् ख्यालःया रूप स्वयेबलय् तुरन्त सिदइगु छता निता खँ जक कयाः ख्यालः सम्बन्धी छुं खँ विवेचना याये त्यनागु खः ।

ख्यालः कलाया छगू विकसित अङ्ग खः । ख्यालः कला वा ख्यालः साहित्यया छता न्ह्यथने बहगु खँ दु । विश्वया ततस्सकं ताहाकःगु सभ्यताया इतिहास दुगु जाति वा राष्ट्रतय् जक ख्यालः विकसित जूगु खने दु । क्वीगु देशया ख्यालः थें वा छुं भति जोलाःगु रचना प्राचीन ग्रीसया सभ्य जनताया नं दु, चीनय् निदो दँसिकं न्ह्यो हे ख्यालःया विकास जुइ धुंकूगु खने दु । अथे हे एशियाया दकलय् तताहाकःगु सभ्यताया इतिहास दुगु कम्बोदिया, कोरिया आदी राष्ट्र व जातितय् नं ख्यालः थें जोगु हे साहित्यया विकास जूगु दु धयागु न्यने दु ।

ख्यालःया महत्व दुगु कारण पुलांगु बा ताहाकः परम्परा दुगु साहित्य जूगुलिं जक मखु, थ्व साहित्य बा कला सम्पूर्ण जनतां ब्वति काःगु बा नाना काःगु साहित्य खः । छम्हु ' विद्वान् ' तय्सं जक थुइगु, छम्हु मनुखं जक आनन्द काइगु "विद्वतां जाःगु साहित्य" बा समाजया च्वय्या छगू वर्गया छम्हु मनूतय्त न्ह्इपुकेगु साधन कथ छचलीगु सामन्ती साहित्य कला व पूंजीवादी साहित्य कला नं थ्व मखु । आम जनताया मनोरञ्जनया साधन, आम जनतां स्वइगु, अक थुकिया सिर्जना यायेत तक नं आम जनतां ह्लाः तइगु जन साहित्य व जन कलाया रूपय् ख्यालःया विकास जूगु खः । ख जा क्वीसं क्वीगु ख्यालः साहित्यय्नं अखिल खँ,

यौनया ख्याः आपा हे दुथ्याःगु खना । थुकिंया कारण प्राचीन जनतन्त्र कालय् स्वस्थ्य रूपं थहां वःगु ख्यालः साहित्य लिपा क्वीथाय् सामन्ती शासन व्यवस्था च्वनेव ख्यालः नं सामन्तते मनोरञ्जनया साधन जूवंगुलि खः । द्वलंद्वः दँ तक सामन्ती व्यवस्था च्वंगुलिं हे नेपालया लोक म्येय् अशिलल यौन दुथ्याःथें तुं ख्यालः नं थ्व प्रभावं अलग च्वने मफुत ।

दकलय् ला पारिवारिक सामन्ती सैनिक ताना-शाहीया शासन–कालं क्वीगु मेमेगु लोक–साहित्य व लोक–संस्कृति ह्रास जूथें तुं ख्यालः साहित्यया नं स्तर कुतुं वंगु खः ।

ख्यालः साहित्यय् दुथ्याःगु विकृतियात चिइ-काः थुकिया मूल रूप बिचाः याना स्वयेबलय् ख्यालः छगू राजनैतिक जनतान्त्रिक गतिविधि खः । समाजय् दुने च्वंगु छुं विकार, कुरीति, मभिं, मनिं खँ बा समाजया उत्तरदायी पक्षय् च्वंपिं व्य-क्तिया द्वं, अभिमान, अत्याचार बालाक वालाः माला स्वयेगु व उकियात कलात्मक ढंगं क्यनाः, नापं मनोरञ्जन नं बिइगु व कायेगु सम्पूर्ण जनतां ब्वति काइगु साहित्य ख्यालः खः । श्रमिक जनतां नं ब्वति काये दयेक वा पिइगु याम सिधयेव मेगु बुँ–ज्या याये मालीगु ईया न्ह्यो दथुइ छुं दिन फुर्संत दइब्यलय् थ्व ई गुंला व्यलय् छुं दिन ख्यालःया दिन तयातःगु खः । थ्व फुर्सतया इलय् नेपालय् आपालं नखः–चखः दु । गुंला सेवा व सायाः धार्मिक गतिविधि खः, थुथाय् हे जनै पुन्हि थें जोगु धार्मिक पर्व नं दुथ्यात । थुकथं जनै पुन्हि व सायाः धार्मिक पर्व, ब्वःति त्वनेगु सांस्कृति नखः व ख्यालः साहित्य–कलाया गतिविधि फुक्क ल्वाकज्यानाः छगू हे नखः थें खने दयेक ल्वाक ज्याना च्वंगु खः ।

ख्यालःया व्यङ्ग व आलोचन मेगु प्रकारया व्यङ्ग–साहित्य व आलोचना–साहित्यनाप पाः । थुकथं स्वयेबलय् क्वीसं संस्कृत साहित्यया व्यङ्ग व पश्चिमी साहित्यया 'सटाएर' नाप ख्यालः पाःगु खनि । तर ख्यालःया सम्पूर्ण जनतानाप हे स्वापू दु । दँय् ह्लयन्हू हे जक जूसां देशय् दुनेया सुं व्यक्ति, थ्वया आलोचना बा समष्टीया कुरीतिया तक नं आलोचना यायेगु ज्याय् आम जनतायात न्ह्यचिइकेगु पद्धति जनतान्त्रिक पद्धति खः । थौं तक नं प्रजातन्त्रवादीतय् दथुइ हे छथ्वः उदारवा-दीत सम्पूर्ण जनताया स्तरय् आलोचना न्ह्याकेगु ज्यायात " उग्रवाद " धाइपिं दनि । आलोचना, प्रत्यालोचना व प्रतिकारयात आम जनता स्तरय् यायेगु " सम्पूर्ण खँया फैसला आम जनतां हे जक याये दइ " धयागु पेरिस कम्युनं पिदंगु क्रान्ति-कारी दृष्टिकोण विश्वया थःत क्रान्तिकारी धया च्वंपिं हे नं सकसिनं काये मफुनि । छगू उदाहरण काये– चीनय् जन–गणतन्त्र स्थापना जुयाः छुं दँ लिपा भ्रष्टाचार–विरोधी अभियान सञ्चालन यायेत संब्यलय् चीनया क्रान्तिकारीतय् दथुइ हे निगू मत पिहां वल । छथ्वःया विचार कथं भ्रष्टा-चारं मार लाइगु आम जनतायात खः, अथे जूगुलिं न्ह्याक्व हे च्वय्या पदय् च्वंह्मसिगु जूसां वया द्वंगु दःसा वया आलोचना, आक्षेप, निन्दा यायेगु ज्या आम जनतायात याकूसा भ्रष्टाचार क्वथला छ्वये फइ । तर अध्यक्ष माओया थ्व दृष्टिकोणया विरोध याइपिं नं छथ्वः दत, अमि विचारकथं आलोचना, आक्षेप, निन्दा आम जन–स्तरय् छ्व-येबलय् उच्छृङ्खलता वइ, अनुशासन मदइ धकाः पार्टीया स्तरय् जक आलोचना आन्दोलन न्ह्याके माः हँ । थुकथं थौंया युगय् उकीसं क्रान्तिकारी

राजनैतिक सिद्धान्त व आम जन राजनीतिइ वि-श्वास याइगु देश जन–गणतन्त्र चीनय् तक ला आलोचनायात आम जन आन्दोलनया स्तर बिइत लिचिलीपिं दु धा:सा ख्याल:यात जन्म बिउगु जनतान्त्रिक आधारय् गठित समाज धाये हे मा:' बरू व अपरिष्कृत प्राचीन अविकसित रूपया जनतन्त्र जुइ फु।

ख्याल:या रूप बांलाक थुइकेत मेमेगु देशया साहित्यय् पिहां व:गु छगू निगू आन्दोलन न्ह्यथना: उकिया नाप तुलना याना स्वये । थनि निस: दँ न्ह्यो अंग्रेजी साहित्यय् अले वयां भचा न्ह्यो हे फ्रेञ्च साहित्यय् सटाएरया विकास जुल । ख जा प्राचीन ग्रीसया आलोचना साहित्यया न्हूगु रूप यूरोपया 'सटाएर' ख: ।

तर ठिंच्यागूगु शताब्दीया 'सटाएर' साहित्य नाप व्हीगु ख्याल: यक्व हे पा: । बिलायतया ठिंच्यागूगु शताब्दिइ थहां व:गु 'सटाएर' साहित्य राजनैतिक दलबन्दी नकतिनि दना व:बलय् छगू पार्टीया समर्थकं मेगु पार्टीया नेतायात ववफायेत निन्दा यायेत छ्यलीगु माध्यम 'सटाएर' ख: । उगु ई या तस्सकं नां जा:ह्म 'सटाएर' कवि ड्राइडेन्या कविता ब्वने ब्यलय् आलोचनाय् कलात्मक अभिव्यक्ति, काव्यात्मक कल्पना, सरल भाषा आदी न्ह्याक्व गुण द:सां उकिया उद्देस्य थ: विपक्षीयात ववथुनेगु राजनैतिक स्वार्थं प्रेरित खने दु । व्हीगु ख्याल: थ्वजोगु आलोचना मखु । छगू निहित स्वार्थया प्रतिनिधित्व याइह्म लेखकं मखु सर्वसाधारण जनतां ता:गु खँ अमि हे प्रतिनिधित्व याना: अमि हे स्तरय् च्वना: च्वइह्म लेखकं अले अक गबसं अपिं हे आपा: मनू जाना: सिर्जना या:गु आलोचना ख्याल: ख: । अले कविता थें च्वयां जक गा:गु कला मखु, नाटक थें अभिनय याना: ल्हुया: क्यने मा:गु रचना ख: । अथे धका: ख्याल:या मूल **रस** अभिनय मखु, अभिनयं ख्याल: न्ह्यइपुकेत बल बिइ, तर उकिया मुख्य सार शब्दय् ख:, सम्वाद ख:, भाषा ख: ।

ख्याल:या भाषा नं मेमेगु साहित्य नाप पा: । ख्याल:या भाय् छगू शब्दया अक्व पूर्ण वाक्यया हे निगू अर्थ वना: व निगूया द्वन्द्व आलोचना जुइ, थ्व द्वन्द्वया व्यङ्ग आलोचना नापं ह्लिइकेगु, आनन्द बिइगु ज्या नं जुइ । थथे वाक्य–विन्यासं पिदनीगु जूगुलि ख्याल: छुं खास भाषाय् गुलि बांलाइ उलि मेगुली बांला जुइ मखु । थुकथं चिनिया–मङ्गोल, सँय्–बर्मी परिवारया भाषाय् थें ख्याल: मेमेगु भाषाय् मज्वं । भाषाय् निगू अर्थ पिकया: उकिया द्वन्द्व व्यङ्ग यायेगु, अथे हे निगू अर्थ पिकया: उकिया प्रतीकं भाव व्यक्त यायेगु चलन जापानी भाषाय् कविताय् नापं दु धाइ । नेपाल भाषाय् ख्याल: ब्वलने फुगुया छगू कारण नेपाल भाषाया रूप नं ख: ।

ख्याल: धयागु हे समाजय् आपासित पिरेयाना च्वंगु छुं बस्तु, जनताया भाग्य नियन्त्रण याना च्वंपिं अधिकारीपिनिपाखें जुइगु गल्ती, मूर्खता वा अन्याय, ल्वय् थें सकसितं थिया हइगु छुं बांमला:गु चलन वा ह्लापानिसें दुगु छुं कुरीतिमा विरोध याइगु छुं कृति जूसां अर्थात थुकिया विषय न्ह्याक्व हे गम्भीर जूसां थुकिया शैली थुकिया अभिव्यक्ति ह्लिइके कथंया, बछि ख्या:थें बछि निंथें याना: हल्का कथंया अर्थात् 'गम्भीर मखुगु खँ' थें याना: क्यना तइ । ख्याल: छगू त:जि विषयय् चीजि थें च्वंक कनेगु क्यनेगु कला ख: ।

च्वय् धयाथें ठिंच्यागूगु शताब्दीया अंग्रेजी

साहित्यया "सटाएर" छगू स्वार्थं प्रेरित जूवन , निष्पक्ष जुया: बा थ:गु बिपक्षीयात ख:गुं मखुगुं आक्षेप याइगु साहित्य जूवन । उगु हे ईया छह्म नां जा:ह्म अंग्रेज कवि अलिग्जादर पोपं "सटाएर" गुजोगु जुइमा: ? धका: च्वया त:गु खँ उब्यलय्या सटाएर साहित्यं पूवंके मफु । बरू व हे वाक्ययात ख्याल:या उनेश्य धका: नं क्वीसं धाये फु । पोपं धया दीकथं 'सटाएर' नांया साहित्यय् स्याचुक्क धायेगु शक्ति (Wit) घा: याना बिउसां उकिया नैतिक उपदेशं (Moral) मलमं पाकेथें यानाबिइ । अर्थात् गुह्मसित लक्षयाना: आलोचना या:गु ख: वयात ला आक्षेपं घा: जरूर लाइ, अथेसां घा: ला:ह्मसित नं सान्त्वना बिइगु शक्ति 'सटाएर' या दयेमा हँ । उकथं हे विशुद्ध ख्याल:या ला आक्षेप याका: च्वने मा:ह्मसित तक नं ह्लिइकेगु शक्ति दइ । शैलि छ्वंति हे 'गम्भीर' मजुइकेत अक्रु 'गम्भीर' या अ:ख: हे जुइकेत चोधंगु छगूयात ह्लिइके कथं त:धं धका: क्यनेगु पश्चिमी साहित्यय् "मक्–हिरोइक्" धाइगु शैली नं ख्याल: यात ल्व:गु छगू शैली ख: ।

क्रिच्यागूगु शताब्दीइ मनूतय्त मनोरञ्जन बिइत यूरोप भर हे 'कमिक्' धयागु छगू विशेष प्रकारया ह्लिइकेगु दृश्य तस्सकं प्रचलित जूगु ख: । प्याखंया मू–वाखंनाप छुं हे सम्बन्ध मदयेक दथुइ छगू दृश्यय् जोकर पिहां वया: दर्शकतय्त ह्लिइकेगु अनेक ज्या याइ । थुकिं दर्शकतय्त ह्लिइके फु, अथेसां छुं शारीरिक गति क्यना: ह्लिइकेगुलिं छुं खँ कनेगु, छुं सन्देश बिइ फइमखु । उगु हे ईया छह्म अंग्रेज कवि समालोचक ओलिवर गोल्डस्मिथं ह्लासय् सुप: थना: मनू ह्लिइकेगु ज्या" छुं कला मखु, नाटकया वाखंनाप सम्बन्ध हे मदुगु दृश्य (कमिक) तयेगु छुं बांलागु मखु धका: पूर्वीय, खास याना: चिनिया आलोचना साहित्यया प्रशंसा याना दिल । थुकथं कमिक धयागु ख्याल: मखु । बरू ख्याल: नाप छुं समानता दुगु दृश्य अंग्रेजी नाटकय् शेक्स्पियरं कोर्ट– क्लाउन (दरबारिया जोकर) या माध्यमं क्यंगु दु । थ: वँय्थें मूर्खथें अभिनय याना: वँय्नं नुवा:गु खँय् सभ्य समाजया युक्तिपूर्ण आलोचना दइगु मूल रूप ख्याल: नाप जोला: । शेक्स्पियरया "जुजु लियर" प्याखनय् क्लाउन जूह्मसिनं जुजु लियरया आलोचना यासे अ:ख: भासं खँह्लागु दृश्य व शेक्स्पियरया हे 'आएज् यू लाइक् इट्" या पात्र टच्-स्टोन्या सम्बाद क्वीगु ख्याल: नाप यक्व जोला: ।

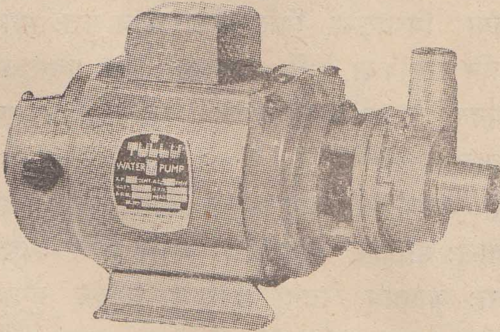
क्वीगु गुनिपुह्नि ख्याल:यात अंग्रेजतय् 'अप्रील फूल' नाप तुलना या:गु नं गनं गनं न्यने दु । थ्व तुलना ख्याल:या मूल आत्मा हे मथूगु जुल । न्ह्याइपुक्क ख्या: याना: आनन्द कायेगु छता खँय् 'ख्याल:' व 'अप्रील फूल' या समान उद्देश्य खनेदु । तर अप्रील फूल करकियात ध्वं लाना: करकियात मूर्ख याना: न्ह्याइपुकेगु ख:, ख्याल: धा:सा थ: हे मूर्ख जुया बिया: आनन्द कायेगु जुल । ख न थ:त क्वफाना: (तप्यंक थ:त करकियात ला अप्रत्यक्ष रूपं जक) क्यनेगु आलोचना हे दकलय् उतम कला ख: ।

अले आक्षेप धयागु नं सुं खास छह्म व्यक्तियात मयासे समूह बा वर्गयात याये ब्यलय् कलात्मक नं खने दइ, करकियात महिया: आक्षेप या: थें नं च्वनी मखु । थ्व रूप नं क्वीगु ख्याल:या मूल आत्मा ख: । थथे छगू समूह बा बर्गयात आक्षेप याये ब्यलय् छुं छगू पेशा बा जातयात हेस्यायेगु व दकलय् अपो ला मिसातय्त गिजय्

यानाः मनोरञ्जन यायेगु बांमलागु प्रवृति धाःसा नेपाल भाषाया ख्यालःस यक्व खनेदु। सामन्ती व्यवस्थां बिउगु थ्व विकारयात क्वीसं वांछ्वये माः।

च्वय् धया थें ख्यालः साहित्य राजनैतिक परिस्थिति तप्यंक हे प्रभाव लाइगु रचना खः। अभिव्यक्तिया पूर्ण स्वतन्त्रता मदयेक ख्यालःया विकास सम्भव मजू। अथेतुं ईनं ख्यालः छगू साधन खः, सामन्ती समाजय् थुकिया विकृत रूपयात सामन्ततय् मनोरञ्जनया साधन याःथेतुं क्वीसं उकियात सामन्त–विरोधी व शोषक–विरोधी सङ्घर्षयात ग्वाहालि जुइकथं नं छ्यले जिउ।

निकर्षय् क्वीसं थथे धाये फु– छता खँ, ख्यालःया विकास क्वीगु जाति व संस्कृतिया इतिहासया विशेषता, क्वीगु भाषाया विशेष रूपं पिदंगु फल खः, अले मेगु जन पक्षीय साहित्यया विकासय् रूचि दुपिसं ख्यालःया विकासय् नं गाक्क ध्यान बिइमाः।

'म्ही' या धापू

ख्यालः

गुंपुह्लिया लसताय् ख्यालः ह्यःपिं नेपाल भाषाभाषी जनताया न्ह्योने दकलय् ह्लापां थुगु ख्यालः ल्याः न्ह्यब्वये दयाः तसकं लय्ताः ।

साहित्यया माध्यमं जनताय् चेतना थनेगु व समाजय् सुधार हयेगु ज्याय् ख्यालः साहित्य तसकं महत्वपूर्ण जू । ह्लीकेगु व न्ह्याइपुकेगु जक ख्याल.या उद्देश्य मखु । समाजया कुरिति व राष्ट्रया अव्यवस्था प्रति व्यंग व आलोचना यानाः दयाच्वंगु कुरिति व अव्यवस्था मदयेकेगु ख्यालः साहित्यया मू उद्देश्य खः । ख्यालि ह्लिलिया भासं देसया सामयिक समस्यायात कयाः च्वइगु व ह्लितीगु साहित्य जूगुलिं थुकिं सर्वसाधारण जनतायात अपो प्रभाव लाके फु । सर्वसाधारण जनतां ह्लिह्लि हनाच्वंगु विषय व इमिसं भोगय् याये मालाच्वंगु समस्यायात कयाः उगु समस्याया कारण जुयाच्वंपिं मनूत व उगु समस्याया कारण जुयाच्वंगु व्यवस्थाया सही व रचनात्मक आलोचना जुइगु साहित्य जनपक्षीय साहित्य खः । थुकथं क्वीथाय् ब्वलनाच्वंगु ख्यालः नं जनपक्षीय साहित्य खः । थ्व हे कारणं यानाः क्वीथाय् ख्यालः साहित्य मेमेगु साहित्य स्वयाः तसकं लोकप्रिय जुकाच्वंगु खनेदु । उकिं मेमेगु साहित्यया नापं ख्यालः साहित्यया नं क्वीसं विकास याना यंके माःगु दु ।

क्वीथाय् ख्यालः साहित्यया तसकं तहाकःगु परम्परा दु। थौंकन्हय् थें च्वयाः सफू कथं पिकायेगु मजूसां ह्लिता वयनेगु ज्या सलंसः दँ न्ह्यवं निसें थौं तकं जुया वयाच्वंगु हे दनि । गुंपुह्लि धुंकाः सापारू निसें च्यान्हु यंक लँय् लँय् ख्यालः क्यनेगु परम्परायात सर्वसाधारण जनतां थौं तकं स्वाका तःगु दु । थुकथं ख्यालः नखः थें हे हनाः ख्यालः साहित्ययात स्वाका तयेगु जनताया कुतः तसकं च्वछायेबह जू । थुकि क्वी नेवाःत ख्यालः ह्यःपिं धकाः जक क्यनाच्वंगु मखु समाज व देशया कुरिति, अव्यवस्था व नायोतय् आलोचना जनतापाखें तप्यंक याये दइगु प्रजातान्त्रिक अधिकारया नं पक्षपाति खः धइगु खँ नं क्यनाच्वंगु दु । तर थौंकन्हय् सायाःबलय् क्यनीगु ख्यालःया स्तर थाहां वये फुगु खने मदु । उकिं जन साहित्य कथं सलंसः दँ न्ह्यवं निसें ब्वलना वयाच्वंगु थुगु ख्यालः साहित्यया विकासया निंतिं क्वीसं यक्व कुतः याये मानि । थुकिया निंतिं "मुनासः" या ग्वसालय् दँय्दसं नेपाल भाषा ख्यालः प्रतियोगिता जुया वयाच्वंगु लुदनेबह जू । थथे हे गुंपुह्लिबलय् नं त्वाः त्वाः पतिकं च्वन्ह्याःगु ख्यालः ह्लिताः क्यने फःसा ख्यालः साहित्य अज अपो जनता नाप भ्यलय् पुनाः जनताय् चेतना हयेगु व समाज सुधार यायेगु ख्यालः साहित्यया उद्देश्य ताः लाइ ताया ।

देवः छाय्पेत रञ्जना आखः च्वया दीम्ह भाजु राजा शाक्य व कार्टून च्वया दीपिं युवा कलाकार समूह व वंगु१७ व १८ तछलां सभागृहय् जूगु निकोगु ख्यालः कासाय् दुथ्याःगु ख्यालः बिया दीगुली मुनासःया पासापिन्त ग्वाहालिया निंतिं धन्यवाद देछाया ।

मुद्रक :— नेपाल प्रेस, ६/५६८ शुक्रपथ, कान्तिपुर